

**T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

GÖRME ENGELLİLER

Ankara, 2013

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYET -1	3
1. GÖRME ENGELLİLER	3
1.1. Görme Duyusu	3
1.1.1. Görme Duyusunun Tanımı	3
1.1.2. Gözün Anatomisi ve İşleyişi.....	4
1.1.3. Görme Duyusunun Önemi	5
1.1.4. Görme Duyusunun Özellikleri.....	5
1.2. Görme Engelliler	6
1.2.1. Temel Kavramlar	6
1.2.2. Tanımı ve Sınıflandırma	6
1.2.3. Tanımlama ve Değerlendirme	8
1.2.4. Yaygınlık	9
1.2.5. Nedenleri ve Başlıca Yetersizlik Türleri	9
1.2.6. Özellikleri	11
1.2.7. Eğitimleri	15
1.2.8. Önleme.....	24
1.2.9. Görme Engellilere Yönelik Etkinlikler.....	25
UYGULAMA FAALİYETİ	27
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	28
ÖĞRENME FAALİYETİ- 2	30
2. GÖRME ENGELLİLERİN ÖZELLİKLERİNE UYGUN ETKİNLİKLER	30
2.1. Görme Engellilerin Özelliklerine Uygun Etkinlikler	30
2.1.1. Serbest Zaman Etkinlikleri	30
2.1.3. Müzik Etkinlikleri.....	32
2.1.4. Oyun Etkinlikleri	33
2.1.5. Kavram Geliştirici Etkinlikler	34
2.1.6. Fen ve Doğa Etkinlikleri.....	35
2.1.7. İnceleme Gezileri.....	35
2.2. Görme Engellilerin Özelliklerine Uygun Araç-Gereçler	36
2.2.1. Braille Alfabesi.....	36
2.2.2. Okuma Tablosu:	36
2.2.3. Tablet ve Kalem.....	36
2.2.4. Braille Rakamları.....	37
2.2.5. Küp Kasa – Küp Taş.....	37
2.2.6. Taylor Kasa.....	38
2.2.7. Abaküs	38
2.2.8. Braille Daktilosu.....	39
2.2.9. Bilgisayar Yazılım ve Donanımları	39
2.2.10. Optik ve Optik Olmayan Yardımcı Araçlar:.....	39
2.2.11. Elektronik Yardımcı Araçlar:	39
2.2.12. Standart ve Elektronik Bağımsız Yazılım Araçları	40
2.2.13.Laboratuvar Araçları:	40
2.3. Görme Engellilerin Özelliklerine Uygun Etkinlik Planlama	41

2.4.Görme Engelliler Hangi İş ve Meslekleri Öğrenip Yapabilirler?	41
UYGULAMA FAALİYETİ	42
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	44
MODÜL DEĞERLENDİRME	46
CEVAP ANAHTARLARI	52
KAYNAKÇA	54

AÇIKLAMALAR

ALAN	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
DAL/MESLEK	Erken Çocuklukta Öğretmen Yardımcılığı-Özel Eğitimde Öğretmen Yardımcılığı
MODÜLÜN ADI	Görme Engelliler
MODÜLÜN TANIMI	Görme engelli çocukları tanımayı ve bu çocukların özelliklerine uygun etkinlik hazırlamayı içeren öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/16
ÖN KOŞUL	Bu modülün ön koşulu yoktur.
YETERLİK	Görme engellilere yardımcı olmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amacı Uygun ortam sağlandığında görme engellilere yardımcı olabileceksiniz. Amaçlar 1. Uygun ortam sağlandığında görme engellileri tanıyabileceksiniz. 2. Uygun ortam sağlandığında görme engellilerin özelliklerine uygun araç gereç ve etkinlik planlayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Erken çocukluk eğitim kurumları, özel eğitim kurumları, rehberlik araştırma merkezleri, özel ve kamu kurum ve kuruluşları, atölye Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon cihazı, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano, fotoğraflar, CD, VCD, bilgisayar donanımları, DVD, televizyon, geliştirici eğitici oyuncaklar, kavram kitapları
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan, her faaliyetten sonra verilen ölçme araçları ile kazandığımız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modülün sonunda, size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Dış dünyayı, duyularımız aracılığı ile algılar ve tanırız. Bilindiği gibi göz en önemli duyu organlarından birisidir. Gözümüzü insanın dışarıya açılan penceresi olarak düşünebiliriz. Görme duyusunun yetersizliği insan yaşamını oldukça olumsuz etkiler. Çünkü yaşamı normal olarak sürdürebilmek ve pek çok görevi yerine getirebilmek için görmeye ihtiyaç vardır.

Gören çocuklar gündelik yaşam için gerekli olan birçok kavram ve beceriyi neredeyse hiç çaba harcamadan yetişkinleri gözleyip taklit ederek öğrenmektedirler. Oysa görme yetersizliği olan çocuklara öğrenme yaşantıları sağlanamazsa birçok kavram ve beceriye kolay sahip olamazlar.

Her insan gibi yetersizliği olan bireylerinde de, hayatlarını, her alanda kimseye muhtaç olmadan devam ettirebilmeleri en doğal haklarıdır. Günümüzde engeli çocukların eğitimine verilen önem giderek artmaktadır. Görme engelli olan çocukların da eğitimleri ve topluma kazandırılmaları için bu alanda yetişmiş elemana ihtiyaç vardır.

Bu modül de; görme duyusunu tanıyarak, görme engelini nedenlerini, sınıflandırmayı ve görme engelini önlemenin yollarını öğreneceksiniz. Görme engelli çocukların özelliklerine uygun etkinlik hazırlayabilmek için yeni bilgi ve beceriler kazanacaksınız.

ÖĞRENME FAALİYETİ- 1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında görme engellileri tanıyabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Görme engellilerin özellikleri konusunu çeşitli kaynaklardan, internetten araştırınız.
- Çevredeki özel eğitim merkezlerine, görme engellilere yönelik eğitim veren okullara, görme engelli çocuklarla ilgili sivil toplum kuruluşlarına gidiniz.
- Ziyaret ettiğiniz kurumlardan elde ettiğiniz bilgileri bir rapor haline getiriniz.
- Edindiğiniz deneyimleri arkadaşlarınıza sunarak paylaşınız.

1. GÖRME ENGELLİLER

1.1. Görme Duyusu

Gözlerin insanın en önemli duyu organı olduğu kabul edilir. Ancak görme süreci içinde gözlerin işlevi ışığı sınır dürtülerine dönüştürmek ile kısıtlıdır. Esas görme bir beyin işlevidir.

1.1.1. Görme Duyusunun Tanımı

Görme, görsel imge ile beynin bu imgeyi algılamasının bütünleşmesini gerektirir.

Resim 1.1: Görme organımız göz

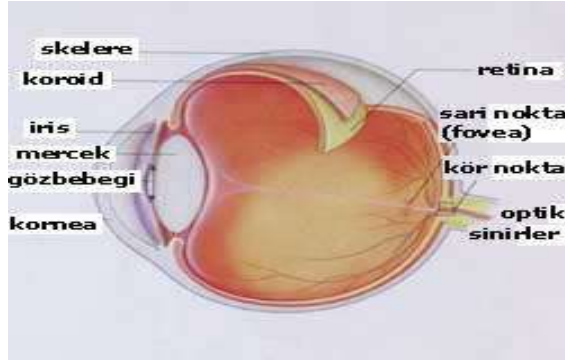
Görme aşağıdaki sırayı izleyerek oluşur:

- Işık ışınları korneadan, göz sıvısından, göz bebeği ve göz merceğinden geçer.
- Göz bebeği ışığın yoğunluğuna göre büyür ya da küçülür.
- Işık ışınları saydam sıvı içinden geçerek retinadaki koni ve çubuk hücreleri uyarır.
- Görme süreci retinada başlar. Işık ışınları retinadaki koni ve çubuk hücrelerde elektrik tepkisine dönüştürülür.

- Optik sinir yoluyla beyindeki görme merkezine iletilir. Eğer gözün bütün bölümleri görevlerini yerine getiriyorsa iletilen bilgiler beyin tarafından yorumlanır ve görsel bir imgeye dönüştürülür.

1.1.2. Gözün Anatomisi ve İşleyişi

- Göz, kafatası üzerinde kendisi için bulunan çukurların içine yerleşmiştir. En dıştan içe doğru şu bölümlerden oluşur:

Resim 1.2: Gözün yapısı

- Skelera: Gözün en dışta bulunan tabakası. Diğer adı göz akıdır.
- Konjunktiva: Skeleranın dışını kaplayan şeffaf zarıdır. Konjunktiva, gözün ön bölümünü nemli ve temiz tutmaya yarayan birçok küçük bez içerir. Gözün küresini dış etkilerden korur.
- Kornea (saydam tabaka): Skeleranın, irisin önünde bulunan şeffaf bölümüdür. Gözü dış etkilerden korur. Işığı geçirir. Mercekle birlikte optik görüntüye retinaya odaklar. Gözün, ışık ışınlarını en güçlü kıran bölümüdür.
- Göz sıvısı: Hemen korneanın arkasında bulunur. Bulunduğu boşluğa ön oda denir. Bu sıvı sürekli üretilir ve boşaltılır. Kornea ve iris arasındaki atıkları temizler.
- İris: Gözün renkli kısmıdır. Korneanın arkasında bulunur. İrisin ortasında göz bebeği denen açıklık bulunur. Göz bebeği büyüyüp küçülerek göze giren ışığın miktarını ayarlar.
- Mercek: Renksiz, saydam yapılıdır. Oval biçimdedir. İrisin arkasında bulunur. Göze giren ışık ışınlarını retina üzerine odaklar. Işık ışınların retina üzerinde odaklayabilmek amacıyla uzayıp yuvarlaklaşarak şeklini değiştirir.
- Saydam sıvı: Göz küresinin içinde bulunur. Berrak, jelatinsi bir sıvıdır. % 99'u sudur. Göze, şeklini verir. Eğer sıvının niteliği bozulursa görme bulunaklaşır.

- Koroid (damar tabakası): Skelera ve retina arasındaki tabakadır. Birçok kan damarı taşır ve gözü besler. Görme ile ilgili doğrudan görevi yoktur.
- Retina (ağ tabakası): Gözün en içteki bölümüdür. Retina görsel uyarılara tepki veren hücreleri içerir. Bunlar koni ve çubuk hücreleridir. Çubuk hücreler büyük form ve hareketlere duyarlıdır. Az ışıkta bile iyi işlevde bulunur. Koni hücreler renkler ve ince ayrıntılara duyarlıdır. Görülenin ne olduğunun anlaşılmasından sorumludur. Gün ışığında ve iyi aydınlatma koşullarında iyi işlevde bulunur.
- Maküla: Retinanın merkezinde, koni hücrelerin yoğun olarak bulunduğu alandır. Merkezi görmeden sorumludur. Maküladaki zedelenme ince ayrıntıların ve renklerin görülmesinde yetersizliğe yol açar.
- Kör nokta (optik disk): Optik sinirin başlangıcıdır. Optik sinir retinadaki kör nokta ile başlar. Koni ve çubuk hücrelerden aldığı mesajı beyine iletir.

1.1.3. Görme Duyusunun Önemi

İnsan yaşantısında görme olayının önemi herkes tarafından bilinmektedir. Gözümüzü insanın dışarıya açılan penceresi olarak düşünebiliriz. Görme yeteneği ile; ışık, renk, biçim, hareket, boyut, uzaklık, varlıkların uzayda tuttuğu yer ve ilişkilerini ya da bütünlüğü kavrayabiliriz.

Pek çok görevi yerine getirebilme, normal görmeye bağlıdır. Bunun için görme becerisi kullanılır. Eğitsel yazılı ve görsel materyaller aracılığıyla dünyadaki ilginç pek çok şey öğrenilebilir. Çevre ile ilgili olarak, bir yerden başka bir yere giderken görsel işaretlerden faydalanırız. Sosyal olarak, insanların yüzüne ve beden diline bakılarak davranışlarımızın uygun olup olmadığına karar vermede görsel ipuçları yardımcı olur. İnsanlar arkadaşlarını, işini, oynayacağı spor dalını görsel bilgilerden faydalanır. Bu nedenle, görmeye herhangi bir yetersizlik olduğunda her birey sahip olduğu görme kalıntısı miktarına bağlı olarak öğrenme yöntemlerinde değişiklikler yapmak, sosyal yaşam, eğlence ve meslek seçiminde kaybolan bilgiyi tamamlamaya yardımcı olacak yeni yollar bulmak zorundadır.

1.1.4. Görme Duyusunun Özellikleri

Görme, gözde değil beyinde oluşur. Göz yalnızca beyine elektrik sinyalleri gönderen bir araçtır. Tıpkı bir kameranın görüntüyü sinyaller halinde televizyon ekranına aktarması gibi düşünülebilir.

- Görme duyusu olan gözün bu aktarması üç ana kısımdan oluşur:
 - Kornea (saydam tabaka) ve mercek, gözün ön tarafında yer alır ve ışığı odaklar.
 - Retina (ağ tabaka) gözün arka tarafında ışığa duyarlı bir tabakadır.
 - Optik sinirler, beyne giden büyük bir grup iletişim telinden oluşur.

Gözün diğer duyu organlarına göre iki önemli üstünlüğü vardır:

Göz diğer duyu organlarına göre çevreden; çok daha kolaylıkla, aralıksız, çok çeşitli ve zengin uyaran sağlar.

Algılanan bu aralıksız uyaran akımı arasından ilgi duyulanları ya da gereğince izlenemeyenleri daha yakından görmek, araştırmak diğer duyuların incelenmesine sunmakta da göz önemli bir üstünlük sağlar.

Buna göre görme gücünden yoksun olanlar bu özgürlükten yararlanmamaktadır ve bu durum yaşantılarında pek çok güçlüğü çıkmasına neden olmaktadır. Görme yetersizliği insanın eğitimini de güçleştiren bir engel türüdür.

1.2. Görme Engelliler

Görme engellilerin engelleriyle ilgili; zedelenme, yetersizlik, engel gibi temel kavramları bilmek gerekir.

1.2.1. Temel Kavramlar

- **Zedelenme:** Bireyin psikolojik, fizyolojik, anatomik özelliklerinde geçici ya da kalıcı türden bir yapı ya da işleyiş bozukluğu bulunmasına zedelenme denir. Örneğin; iyi görememe, işitememe, zihinsel gerilik, parmakların tutmaması, kolların felçli oluşu gibi durumlar birer zedelenmedir.
- **Yetersizlik:** Bir insan için normal kabul edilen bir etkinliğin ya da yapının zedelenme sonucu önlenmesi, sınırlandırılması haline yetersizlik denir. Örneğin: görme açısından gözün bölümlerinden herhangi birinde zedelenme olursa görme gerçekleşemez ve yetersizlik ortaya çıkar.

Yetersizlik, geçici – kalıcı, etkisi durumdan duruma değişebilen, bireysel özellikler göstermektedir.

- **Engel:** Bireyin yaşamı boyunca yaş, cins, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak oynaması gereken roller bulunmaktadır. Yetersizlik yüzünden rollerin yerine getirilemediği duruma özür – engel denir. Örneğin; Görme duyusundaki herhangi bir yetersizlik sonucu göremeyen veya az gören çocuk sosyal hayattaki bir çok rolünü yerine getiremeyecektir. Bu durumda yetersizliği önüne engel olarak çıkmakta veya çıkarılmaktadır.

1.2.2. Tanımı ve Sınıflandırma

Görme engelinin tanımı iki açıdan ele alınarak açıklanabilir. Bunlar yasal ve eğitsel tanımlardır. Yasal tanım tıp alanında çalışanlar tarafından kullanılır. Eğitsel tanım ise eğitimciler tarafından kullanılan tanımdır.

Yasal tanım: Tüm düzeltmelerle birlikte gören gözün doğan görme gücünün 1/10 inç yani 20/200 feet* (ayaklık) görme keskinliğine ya da daha azına sahip olan veya görme açısı 20 dereceyi aşmayan kişilere görme engelli ya da kör denilmektedir. 20/200'ün anlamı ise görme yetersizliği olan kişinin 20 ayaktan görebildiğini, normal görme gücüne sahip olan kişi 200 ayaktan görebilmektedir. Görme açısının dar olmasının anlamı ise, normal görme keskinliği olabilmesine rağmen görmesi sadece merkezdekilerle sınırlı olup, çevrede yer alan nesnelere görememesidir.

Az görenlerin yasal tanımı: Tüm düzeltmelerle birlikte görme keskinliği 20/70, 20/200 arasında olan kişilere denilmektedir. Anlamı ise gören kişinin 70 ayaktan gördüğünü az görenin 20 ayaktan görebilmesidir.

Eğitsel tanım: Eğitsel açıdan hiç görmeyenler, görme yetersizliğinden etkilenmiş olup, Braille alfabesiyle eğitim öğretim çalışmalarına devam eden bireydir. Eğitim çalışmalarında dokunsal ve işitsel faaliyetlerden yararlanabileceği düzenlemelerin olması gerekir. Birey okuma için kabartma alfabe ya da konuşan kitaplara ihtiyaç duyar

Eğitsel açıdan az gören, görme duyusunu öğrenme amacıyla kullanabilen kişidir. Az gören bireyler gözlük, büyüteç gibi araç gereçlere, büyük puntolu yazı, uygun aydınlatma, büyük resimli gibi materyal ve çevre düzenlemelerine ihtiyaç duyarlar.

Yasal tanıma göre kör olarak adlandırılan bireylerin birçoğunun çeşitli düzeylerde artık görmesi bulunmaktadır. Ancak, tanımda görme keskinliği temel alındığı için görme keskinliği 20/200 ve altında olan her birey hiç görmeyenler olarak tanımlanmaktadır.

Sınıflandırma

- Görme engellilerin sınıflandırılmasını üçe ayırarak inceleyebiliriz:
 - Hiç görmeyenler
 - Az görenler
 - Görme yetersizliği olanlar
 - **Hiç görmeyenler:** Bütün düzeltmelere rağmen iki gözle görmesi 1/10'dan ve görüş açısı 20 dereceden aşağı olan eğitim – öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanması mümkün olmayan kişidir.
 - **Az görenler:** Bütün düzeltmelere rağmen iki gözle görmesi 1/10 ile 3/10 arasında olan ve özel bir takım araç ve yöntemler kullanmadan eğitim öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanılması mümkün olmayandır.
 - **Görme yetersizliği olanlar:** Tüm düzeltmelere rağmen çocuğun görmesindeki bozukluğun eğitim performansını olumsuz yönde etkilemesidir. Bu tanım az gören ve kör olan tüm çocukları kapsamaktadır.

1.2.3. Tanımlama ve Değerlendirme

Bebeklik ve erken çocukluk döneminde, görme bozukluğu olan çocuktan ilk şüphelenenler ebeveynler ve çocuk doktorlarıdır. Anne babalar çocuklarına mum testi uygulayarak çocuklarının görmesinde herhangi bir problem olup olmadığı ilk etapta fark edilebilir. Çocuk; elindeki nesneyi görmek için yüzüne çok yaklaşıyorsa, el – göz koordinasyonu zayıfsa, göz hareketlerinin koordinasyonunda güçlük çekiyorsa bir göz doktoru tarafından testlere tabi tutulmalıdır.

- Görme bozukluğu tanısının konabilmesi için, görme keskinliğinin,
- Görme fonksiyonlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Görme keskinliği genellikle Snellen Kartı kullanılmakla ölçülmektedir. Snellen Kartı 8 sıra E'den oluşmuştur. Her sırada birden fazla E harfi vardır. Her birinin kolları ayrı yönlere bakmaktadır. Görme keskinliği ölçüden kişiden E'lerin kollarının hangi yöne baktığını söylemesi istenmektedir. Kart ya da ışıklı pano 20 ayak (6.04 m) uzağa yerleştirilerek test edilmektedir. Sekiz sıradan her biri 4, 5, 6, 9, 12, 15, 21 ve 30, 60 metre uzaklığı ifade etmektedir.

Snellen Kartı, görme bozukluğunun ölçülmesinde sınırlı kalmaktadır. Belli bir uzaklıktaki görme keskinliğini ölçmektedir. Kişinin yakını nasıl gördüğünü, yazılı materyali ne kadar iyi okuyacağını ortaya çıkartmamaktadır. Ayrıca görme keskinliği ve görme yeterliliği aynı beceriler değildir.

Görme fonksiyonlarının değerlendirilmesinde ise görme kapasitesi, görsel dikkat, görme yeterliliği gibi faktörlere ilişkin kriterlerin değerlendirilmeye alınması gerekmektedir.

Çocuğun gözle ilgili bir probleminin olup olmadığının anlaşılması için ebeveyn ve öğretmenin dikkat etmesi gereken konular 3 grupta toplanmıştır.

- Çocuğun görme ile ilgili şikâyetleri
 - Çocuğun gözünde yanma ve kaşıntı vardır.
 - Çocuk gözlerinin iyi görmediğini söyler.
 - Çocukta baş dönmesi, baş ağrısı vardır ya da yakından bakmayı gerektiren işlerden sonra midesi bulanır.
 - Çift görme ya da bulanık görme vardır.
- Çocuğun görünüşü
 - Çocukta göz kayması vardır.
 - Göz kapağı şiştir ya da gözleri çapaklıdır.
 - Sık sık gözleri yaşarır.
- Çocuğun gösterdiği davranışlar
 - Gözlerini sık sık ve aşırı şekilde oğuşturur.
 - Başını sallar ya da öne doğru uzatır.

- Gözlerinden birini kapatır ya da eliyle kapatır.
- Okumada zorluk çeker, başarısız olur.
- Yakın çalışması gereken işlerden rahatsız olur. Gözlerini olduğundan daha fazla kırıştırır.
- Kitap veya elinde yaptığı herhangi bir işi gözüne yakın tutar.
- Uzaktaki nesnelere açık bir şekilde tanımlayamaz.
- Gözlerini kısarak bakar, kaşlarını çatar.

Yukarıda belirtilen özellikler çocukta görüldüğü takdirde mutlaka bir göz doktoruna başvurulmalıdır.

1.2.4. Yaygınlık

Yapılan son araştırmalara göre dünyada 240.000.000 görme engelli vardır. Bunun 39.000.000 hiç görmeyenler geri kalanı az görenlerdir. Ülkemizde ise 2009 istatistiklerine göre 700.000 civarında görme engelli kişinin olduğunu ve insanların pek çoğunun özellikle görme engeli olmaktan çok korktuğunu göstermektedir. Her ne kadar görme yetersizliğinin sıklığı diğer engellere oranla az olduğu bilinse bile bu konuyu nedenleri gözün tehlikeye açık olması en önemli duyu organlarından biri olması ve güzellik kavramıyla yakından ilişkisi olduğu için olabilir.

1.2.5. Nedenleri ve Başlıca Yetersizlik Türleri

Görme engelinin nedenleri; doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası olarak üç ana başlıkta incelenebilir.

1.2.5.1 Doğum Öncesi Nedenler:

Görme yetersizliğinin % 55'i doğum öncesi faktörler sonucu oluşmaktadır. Kalıtsal nedenler de körlüğün nesilden nesile genler yoluyla geçtiğine inanılmaktadır. Böyle bir durumun meydana gelebilmesi için körlüğün anne – baba, her ikisi ya da kardeşlerde de bulunması gerekir. Bu nedenden oluşan körlükler, tüm körlüklerin yaklaşık % 8'i civarındadır.

- **Kan uyumsuzluğu:** Annenin kanı Rh (-) (negatif) gebe kaldığı çocuğun kanın Rh (+) (pozitif) oluşu anne karnındaki fetüse yabancı bir madde gibi tepki yapmasına neden olmaktadır. Bu durum diğer engellerle beraber körlüğün nedeni de olabilmektedir.
- **Rubella (Alman kızamığı):** Gebeliğin ilk üç ayında anne Rubella hastalığına yakalanmışsa annenin bedeninde lekeler görülür. Hastalık hafif nezle ve ateş ile başlar. Eğer gebe kadın çocukluğunda bu hastalığı geçirmişse bağışıklık kazanır. Geçirmemişse anne karnındaki bebeğin kör olmasına neden olabilir.
- **Doğal frengi:** Anne, babadan birinin veya her ikisinin gebelikten önce frengi mikrobu taşımaları veya gebelik sırasında frengi hastalığına yakalanmaları ve mikrobun bebeğe geçmesi ile körlük de görülebilir.

1.2.5.2. Doğum Anı Nedenler:

Çeşitli nedenlerle doğumun, geç olması, zor olması, müdahale gibi nedenlerle iki önemli sorun ortaya çıkabilir. Bunlardan biri beyin kanamasıdır. Bu kanama görme merkezini etkilerse körlük meydana gelebilir. İkincisi ise doğumun gecikmesi, kordonun boyuna dolanması veya başka nedenlerle bebeğin bir süre oksijensiz kalmasıdır. Bu süre 3 dakikayı geçince beyin hücreleri zedelenir. Etkilenen bölgenin görme merkezi çevresinde olması körlüğü meydana getirebilir.

1.2.5.3 Doğum Sonrası Nedenler:

Çiçek, kızıl, kızamıkçık, rubella (Alman kızamığı), A ve B vitamini eksikliği, şeker hastalığı, menenjit gibi hastalıklar örnek verilebilir. Bu hastalıkların görülmesi mutlaka körlük meydana getirmeyebilir. Fakat gözde tahribat ve görme gücü kaybına neden olma ihtimali vardır. Beyin zedelenmeleri sonucunda veya beyinde görme merkezinde ırların olmasından dolayı da körlükler görülebilir.

- Gözle ilgili hastalıklar
 - Kıırma kusurları: Kıırma gücü çeşitli nedenlerle farklılaşabilir. Düzeltilmezse yalnızca görme keskinliğinde azalmaya yol açarlar. Başlıca kıırma kusurları miyop, hipermetrop, astigmatır.
 - **Miyop:** Işık ışınlarının retinanın önünde odaklaşması sonucu ortaya çıkar. Kişi yakınındaki nesnelere kolaylıkla görür. Uzaktakileri net göremez. Kalın kenarlı merceklerle düzeltilir.
 - **Hipermetrop:** Işık ışınlarının retinanın arkasında odaklaşması sonucunda oluşur. Kişi yakınındaki nesnelere net göremez. Uzaktaki nesnelere daha iyi görür. İnce kenarlı merceklerle düzeltilir.
 - **Astigmat:** Kornea ya da merceğin yüzeyindeki düzensizlikler nedeniyle ışık ışınlarının eşit biçimde kırılmamasıyla oluşur. Görüntü bozuk ya da bulanıktır. Görüntü gerçek yerinde görülmez. Düzeltilmez ise sık, sık kazalara neden olur.
 - Diğer görme bozuklukları
 - **Albinizm:** Kalıımsal bir hastalıktır. Deride, saçta ve gözde renk pigmentlerinin olmaması durumudur. Işığa aşırı duyarlılık ve astigmata neden olur. Görme keskinliği azalır.
 - **Şaşılık:** Göz kaslarındaki sorun nedeniyle her iki gözün içe veya dışa dönük olması durumudur. Bu nedenle gözler aynı nesneye odaklanamazlar.
 - **Göz tembelliği (amblyopia):** Gözde herhangi bir zedelenme olmasına karşın görmeyi zayıf olmasıdır.
 - **Katarakt:** Göz merceğinin saydamlığını yitirmesiyle oluşur. İki türü vardır. Yaşlanmaya bağlı olarak gelişen katarakt yaşlanma sürecinin normal bir bölümüdür. Ameliyatla düzeltilir. Doğumsal katarakt, doğum öncesi ve doğum sonrası etkenler nedeniyle ortaya çıkabilir.

- **Göz tansiyonu (Glokom):** Göz içi basıncının artması ve bu basınç nedeniyle retinadaki sinirlerin etkilenmesi sonucunda oluşur.
- **Prematür retinopatisi:** Erken doğan bebeklere kuvözde fazla oksijen verilmesi sonucu oluşur. Fazla oksijen retinada zedelenmeye yol açar.
- **Retinitis pigmentara (Gece körlüğü):** Kalıtsal nedenlere bağlıdır. Retinanın ilerleyen biçimde bozulmasıyla gelişir. Çevresel görme etkilenir. En önemli belirtisi gece görme zorluğudur.
- **Optik sinir atrofisi:** Optik sinirin zedelenmesi ile olur. Görme keskinliğinde azalma olur. Renk görmeye ve geceleyin görmeye güçlük yaşanır.
- **Makuler dejenerasyon:** Makulanın zedelenmesiyle oluşur. Merkezi görmeye azalma görülür. Genellikle yaşlılarda nadiren çocuklarda görülür. Özellikle yakın görme mesafesinde yapılan işler etkilenir.
- **Aniridia:** İrisin tam olarak gelişmemesiyle ortaya çıkar. Gözbebeği ışık miktarına göre açılıp kapanamaz ve göz içine giren ışık miktarı kontrol edilemez.
- **Trahom:** Mikrobu, bir virüstür. Trahom, göz kapaklarının iç yüzünde yerleşerek bütün göze yayılan ve körlüğe götüren bulaşıcı bir göz hastalığıdır. Hastalık virüsü aldıktan bir hafta sonra ve gayet sinsi başlar. İlk belirtiler gözün üst kapağının iç yüzünde darı tanesine benzer, kabartılar halindedir. Hastalık ilerledikçe gözde batma, sulanma, kamaşma ve bulanık görme olur. Tedavi edilmezse kapaklar içeri doğru kıvrılır. Kirpikler göze batan yaralar açar. Trahom tedavi edilse dahi görme eski halini alamaz ve trahomluların çoğu kör olur.

1.2.6. Özellikleri

Bireyin görme engelinin olması, uygun ortam sağlandığında bireyde bir takım zorluklara ve sınırlılığa yol açabilmektedir. Bu durum görme engelli bireyin gelişimini, eğitimden yararlanma yönlerini olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Bu nedenle bireylerin özelliklerini belirleme ve uyarılma dikkatli bir şekilde yapılmalıdır. Çünkü görme derecelerine göre uyum ve reaksiyonları çocuktan çocuğa farklılık göstermektedir. Görme bozukluğu olan çocukların pek çok özelliği gören çocuklara benzerken farklı özellikleri de bulunmaktadır.

Görme engelli bireylerin motor, dil, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimleri ve engel duyusu yönünden özellikleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

➤ **Motor gelişim**

Görme bozukluğu olan çocukların motor gelişimi ve doğuştan sahip oldukları motor becerileri, gören çocuklardan farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte engelin derecesine ve çocuğun erken tanılanmasına bağlı olarak, hareket etme ve diğer motor becerilerini normal çocuklara göre daha geç kazanabilirler.

Bebekler yaklaşık sekiz aylık olduklarında başlarını ve gövdelerini dik tutarak oturmayı başarabilirler. Daha sonra emekleme, ayağa kalkma, tutunarak yürüme ve yalnız başına yürüme sırasını izler. Bebeklerin emeklemeleri çevrelerindeki nesnelere erişme çabasından kaynaklanır.

Görme engelli (hiç görmeyen) bebek ancak kulak– el koordinasyonu kurduktan sonra emeklemeye başlayacaktır. Görme engelli (hiç görmeyen) çocuklarda bir ses kaynağına erişme becerisi, birinci yılın sonuna doğru gelişir.

Bu nedenle kör bebeklere sesli oyuncak ve nesne sunulması, bu oyunculara erişmesini destekler. Bu dönemde ses kaynağına yönelme ve erişme öğretilmezse emekleme ve yürümede gecikme olacaktır. Az görenler için ışık algısını ve görme kalıntısını geliştirici nesnelere kullanılmaya dikkat etmek gerekir.

Anne – babalar çocuklarının düşüp, zarar göreceğinden korkarak onlara yürüme fırsatı vermeyebilir. Aşırı koruyucu anne – baba tutumu çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Aile uygun ortam hazırladıktan sonra çocuğun hareket etmesini, çevresini tanımasını desteklemelidir. Çocuğun yaptığı hareketlerin anlatılması (eğilme, çömelme, uzanma, tutma, çiğneme vb.) giydirilirken, yemek yedirilirken yaptıklarının anlatılması başka insanlar yaparken dokunma yoluyla keşfetmesi motor becerilerin gelişimi için yararlıdır.

- **Bilişsel gelişim**

Görme bozukluğu olan çocukların zekâsı, gören yaşlılarından önemli bir farklılık göstermemektedir. Araştırmalara göre görme engeli düşük zekâyâ yol açmamaktadır. Ancak görme engelli çocukların kavramsal gelişiminde ya da bilişsel yeteneklerde görenlerin gerisinde olduğu gözlenmektedir. Özellikle soyut düşünmeyi gerektiren becerilerde daha başarısız olmaktadır. Görme engellilerin bilişsel alanda yetersizlikleri görme engelli olmaktan daha çok bu çocuklara sağlanan uygun öğrenme yaşantılarının sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır. Uygun öğrenme yaşantıları verildiğinde bilişsel yeteneklerde ve kavramsal becerilerde gelişme gözlenmektedir (az görenler için görme derecesine göre renklerin zeminle zıtlığı, ebadı, nesnelere karışık olmaması gibi).

Alan kavramı görme engelli çocuklarda en fazla güçlüğü yol açan bir kavramdır. Fakat alanla ilgili kavramları diğer duyu organlarıyla öğrenebilmektedir. Dokunma duyusu ve işitme ile alana ilişkin bilgileri toplamaktadırlar. Ancak birçok güçlüğüle karşılaşmaktadırlar. İşitme duyusu ile nesnenin çıkardığı sestən nesnenin uzaklığı ve yönüne ait bilgi edinilir. Ancak nesnenin ne olduğuna dair bilgi toplanamaz. Dokunma duyusu nesneye doğrudan temas gerektirir. Dokunma olanağı olmayın varlıklara (dağ, bulut, vs.) uygulamalı eğitim ve bir takım akıl yürütmelerle ve doğrudan deneyimi olan kişilerin açıklamalarıyla öğrenilir.

- Dil gelişimi

Küçük yaşlarda dil gelişimi etkilenir. Yüz ifadesini mimikleri göremedikleri için ilk iletişim ipuçlarını yakalayamamaktadırlar.

Genel olarak ise Görme engeli olan çocukların dil yetenekleri dilin gelişimine ve kazanılmış dile bakıldığında çok farklılık göstermemektedir. Çocuğun iletişimi için en önemli kanal işitmesi olduğundan dili kullanma isteği gören çocuklardan çok daha fazladır. Görme engelli çocuklarda aile desteği varsa çocuk yaşantı kazanmışsa dili kullanmada ve anlamada çok büyük eksiklikler yoktur.

Sözel anlatıma düşkünlüdürler. Bazen uygun olmayan şekilde çok soru sormakta, o andaki olayla hiç ilgisi olmayan dayanıksız ifadeler kullanabilmektedirler.

- Görme engelli çocuklarla gören çocukların dil gelişimleri karşılaştırıldığında aşağıdaki farklılıklar gözlenmektedir:
 - Görmeyenlerde ses değişikliği daha az görülmektedir. Monoton bir sesle konuşmaktadırlar.
 - Görmeyenler, görenlere oranla daha yüksek ses tonuyla konuşurlar.
 - Görmeyenlerin konuşma hızı daha düşük olur.
 - Jest ve vücut hareketlerini anlatımda açık bir yetersizlik gösterirler.
 - Görmeyenler ses üretiminde dudak hareketlerini daha az kullanırlar.

Drama etkinlikleri yukarıdaki olumsuzlukları en aza indirmek için etkili bir yöntemdir.

- Duygusal ve sosyal gelişim

Sosyal beceriler taklit ve gözlem yoluyla öğrenilir.

İnsanların birbirleriyle iletişim kurmalarında en önemli etmen göz kontağıdır. Gören insanlar arasında iletişim ve tepkiler yüzdeki ifadeler ile algılanabilmektedir. Gülümseme, kaş çatma, esneme, kahkaha örnek olarak verilebilir.

Görme engelli olanların dış dünya ile ilişkileri diğer duyu organlarına bağlı kalmıştır. Gözün işlevini yapmaması çocuğun içe dönük, etrafına karşı ilgisiz olmasına neden olabilmektedir.

Görmeyenin yaşamak zorunda olduğu dünya, hareket özgürlüğünün yarattığı sorunlar da düşünülürse oldukça sınırlıdır. Görme yetersizliği olan çocuklarda problem davranışları, genellikle duyuşsal uyarın yokluğu, ortamda hareket ve etkinlik sınırlılığı ve sosyal yoksunluk nedeniyle oluşmaktadır. Ayrıca anne – babanın ve çevresindeki kişilerin çocuğa karşı gösterdikleri aşırı koruma, acıma, dışlama, ihmâl gibi tavırlar bu çocuklarda iletişim bozukluklarına yol açarak sosyal çevreye uyumu zorlaştırmaktadır.

Anne – babanın görmeyen çocuklarını, gören çocuklarla oynamaya teşvik etmemeleri, onları çekingenliğe ve çevresindeki insanlardan kaçmaya itmektir. Çocuğun çevresini gereği gibi tanıyamaması ve çevresinde tehlikelerin olduğunun söylenmesi onda güvensizlik ve korku yaratmaktadır. Daha ileri yaşlarda başka korkular da geliştirebilir. Bu duruma; gözetlenme, geç kalma, düşme, çarpma, sevimlemem, istenmemek, bir işi yapmamayı örnek olarak verebiliriz.

Görme bozukluğu olan çocuklar genellikle 5 yaşından itibaren yatılı okullarda eğitilmektedir. Ailelerinden çok az ayrılmış çocuklar için bu durum travmatik problemlere neden olabilmektedir.

Görme bozukluğu olan çocuk erişkinliğe yaklaştıkça uyum problemleri artabilmektedir. Çocukluğu süresince bazı insanların erkek bazılarını bayan olduğunu anlamış olsa da bu ayırımın nereden kaynaklandığı konusunda fikirleri bulunmamaktadır. İnsanların vücuduna dokunma konusunda sınırlamalar olduğunu anlamakta bu durum onu kendi ve başkalarını vücudu ve duyguları konusunda karışık düşüncelere itmektir. Bu konuda erkek ve dişi maketleri incelenilerek çocuğun genital bölgedeki farklılıkları anlamasına destek olunabilir, oyuncak bebekler de inceletebilir.

Bazı görme bozukluğu olan çocuklar diğerlerinden daha kolay ve başarılı bir şekilde durumlarına uyum sağlayabilmektedir.

Bunda yakın çevrenin etkisi ve çocuğun görme engelli olma yaşı önemlidir. Ayrıca ailenin çocuğun görme engelini kabul etmesi ve gerekli uyarlamaları yapması uyumda önemlidir.

Görme yetersizliği olan çocuğun engelinin duyuşsal ve sosyal yaşamdaki etkileri de önemlidir.

Görme problemlerinden oldukça yaygın görülenlerinden biri şaşılıktır. Bu bozukluğun kişisel davranışlar, duyuşsal durum ve sosyal ilişkilere etkisi vardır. Şaşılık görmeye dayalı işlerde çocuğun başarısız olmasına neden olabilir. Bu durum çocuk oyun çağına geldiğinde arkadaşları tarafından yüzüne vurulur. Onunla alay edilir ve oyunlarına almayabilirler. Bu durum çocukta değişik tepkilere yol açar. Çocuklar mahcup, çekingen, içe dönük ve sinirli olabilir. Bazı çocuklar kendi akran grubu yerine kendinden küçük yaş gruplarına lider olmayı tercih ederler. Gözlük takarak görme problemini çözmesi gereken çocuklarda da bazı problemler görülebilir.

Gözlük takması çocuğu arkadaşlarından farklı yapacağı için veya alay edilme kaygısı ile çocuk bunu kabul etmeyebilir. Ayrıca çocuğun atlaması, zıplaması, koşması gibi durumlarda gözlüğün kırılabileceği sık tekrarlanırsa gözlük takmayı yaşantısında bir engel olarak görebilir. Çocuğa durumun onun kabul edebileceği bir yaklaşımla ele alındığında daha kolay kabul ettiği gözlenir.

➤ **Engel duyusu**

Görme engelliler hareket özgürlüğündeki becerilerden büyük bir bölümünü çevredeki fiziksel engelleri fark ederek öğrenirler. Sokakta giden görme engelli kişi yolu üzerindeki nesneyi duyumlayabilir. Bu engel duyusu olarak bilinmektedir. Bu sadece görme engelli kişilerde gelişmiş ek bir duyum değildir. Görmeyenler yolu üzerinde bulunan ipuçlarını çok iyi değerlendirebilirler.

Görme engelli kişiler, yaptıkları pek çok uygulamayla, bir nesneye doğru yürürken çıkan sesin perde değişmelerinin şiddetini ayırt edebilirler. Sesin şiddeti arttıkça sesin kaynağına yaklaşıldığı ilkesine göre çevrede dolaşma becerisini geliştirirler.

Kişinin hareket özgürlüğünde, engel duyusunun kullanılması önemli bir araçtır. Engel duyusuna dayalı olarak dolaşabilenler için çevredeki trafik, rüzgârın sesi, konuşma gibi gürültüler durumu zorlaştırır. Yürümeyi yavaşlatır.

1.2.7. Eğitimleri

Görme engelli çocukların eğitimi, görme engelinin ortaya çıktığı yaşa ve görme engelinin derecesine göre farklılıklar gösterir. Çocuğun eğitim çalışmalarına ne kadar erken başlanırsa netice o oranda yüksek olacaktır.

Görme bozukluğunun derecesi ne olursa olsun bu çocukların okuma – yazma öğrenme ve çevrelerinde bağımsız hareket etme gereksinimleri ve hakları bulunmaktadır.

- Görme engeli olan çocukların eğitim programında, aşağıdaki alanlarda düzenlemeler yapılmalıdır.
 - Okuma – yazma, dinleme
 - Görme kalıntısından yararlanma
 - Oryantasyon ve bağımsız hareket eğitimi
 - Günlük yaşam becerileri ve sosyal beceriler

Görme engeli olan öğrencilerden öğrenme amacıyla öncelikli olarak dokunma duyusunu kullanan öğrenciler Braille alfabesi ile öğrenirler. Bu alfabe iki sütunda yer alan altı noktanın çeşitli kombinasyonları ile harflerin, rakamların, noktalama işaretlerinin matematik işaretlerinin, müzik notalarının oluşturduğu bir alfabe sistemidir.

Resim 1.3: Altı nokta

Görme yetersizliği olan çocuklar Braille alfabesi ile yazılmış yazılara parmak uçları ile dokunarak okurlar.

Resim 1.4: Braille alfabesi ile yazılmış yazılar parmak uçları ile dokunarak okuma

- Braille alfabesini kullanarak yazı yazmak için iki tür araç vardır. Bunlar:
- Braille daktilosu,
 - Tablet ve kalem.

Braille daktilosu üzerinde altı tane tuşun bulunduğu bir daktilodur. Tuşlardan her biri altı noktadan birini yazmak için işler görür. Yazılan harfte kaç nokta varsa o noktaları yazmak için gerekli tuşlara aynı anda birlikte basmak gerekir.

Tablet ise üzerinde altı noktalı hücrelerin bulunduğu bir yazma çerçevesidir. Yazı tabletinin arasına kâğıt uygun şekilde sıkıştırılmakta ve tabletin arasındaki kâğıdın üzerine kodlar özel kalemi ile delinmektedir. Kalem, tutma yeri plastik olan çiviye benzer bir araçtır.

Az gören öğrenciler için etkili okuma – yazma aracının seçimi (çocuğun görmesine göre uygun puntoda yazı ve uygun ebatlarda resimler renkte zıtlık-ve ortam düzenlemesi-ışığın arkadan gelmesi) çok önemlidir. Göz hekiminin az gören olarak belirlediği çocuklar mutlaka eğitsel değerlendirmeden işlevsel görmesinin değerlendirmesi yapılarak basılı materyali okul çalışmaları ve günlük yaşamda etkili olarak kullanabilecek çocuklara basılı materyalle okuma yazma öğretilmelidir.

➤ **Dinleme becerileri**

Görme yetersizliği olan bireyler önemli oranda bilgiyi dinleme yoluyla edinirler. Bu bireyler iyi dinleme becerilerine otomatik olarak sahip olmazlar.

Bu nedenle, dinleme becerilerinin geliştirilmesi eğitim programının önemli bir unsurudur.

Dinleme; seslerin farkında olma, sesleri ayırt etme, sesleri anlamlandırma gibi becerileri içerir. İyi dinleme becerisine sahip olmak, çocuğun sözcük dağarcığını, konuşma, okuduğunu anlama ve yazma becerisi üzerinde olumlu etkileri vardır.

Görme yetersizliği olan çocuklar, özellikle ilköğretim ve lise yıllarında konuşan kitaplardan yararlanırlar. Ayrıca günümüzde bilgisayarlarda jaws denilen sesli bir program vardır. Bu program ekrandaki görüntüleri sesli olarak anlatmaktadır. Tarayıcılar sayesinde bilgiler bilgisayara aktarılarak dinlemeleri sağlanmaktadır. Öte yandan birçok internet sitesi görme engelliler için uyarlamalar yaparak engelli çocukların site içinde rahat dolaşmalarını sağlamaktadır. Görme yetersizliği olan çocukların konuşan kitapları etkili bir şekilde kullanabilmeleri için, iyi dinleme becerilerine sahip olmaları ve yönlendirilmeleri çok önemlidir.

➤ **Görme kalıntısından yararlanma**

Görme kalıntısından yararlanma, kişinin mevcut olan görme kalıntısını kullanmasını öğretmeyi tanımlamaktadır. Bu durum göz hareketlerinin kontrolü, görme duyusuna ait uyarıcıya dikkat, görülen çevreye uyum ve bilgi işlemleri gibi becerilerin uygulamalarını içermektedir. Eğitim olmadan az gören bir çocuk gördüklerinden bir anlam çıkaramamaktadır. Bu nedenle az görenlerin programında görme kalıntısından yararlanmanın öğretimi mutlaka yer almalıdır.

Az gören bir çocuğun öncelikle işlevsel görmesinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Yani bu çocuk ne kadar ve nasıl görme gerçekleştiriyor? Bunun bilinmesi ve çocuğun görme kalıntısının işlevselliği için çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin renkli toplarla oyun oynayıp odaklanması sağlanabilir.

➤ **Oryantasyon ve bağımsız hareket eğitimi**

Görme engelli olan kişiler içinde bulunduğu çevrede nerede olduğunu ve bu çevrede güvenli olarak nasıl hareket edeceğini bilmelidir.

Oryantasyon ve bağımsız hareketi kazandırmaya yönelik hazırlanan programın amacı güvenli, yeterli ve becerikli hareketlerle bağımsız olarak gezip, dolaşmasıdır.

Hareket özgürlüğünün iki boyutu vardır. Bunlardan birisi zihinsel oryante olma, diğeri ise bağımsız harekettir. Oryante olma görme yetersizliği olan kişinin çevresini ve bu çevreyle kendisinin ilişkisini anlamasıdır.

Bağımsız hareket ve özel teknikleri, görme kalıntısını ve geri kalan duyuları kullanarak bir yerden diğer bir yere güvenli ve bağımsız olarak gidebilme becerisidir. Bağımsız hareket becerilerinin etkili kullanımı özgüven sağlar. Bina içerisinde rahat dolaşmasını sağlar. Bağımsız hareket becerileri yön kavramını, çevresel işaret ve ipuçlarını yorumlama, beden bölümlerini tanımasını, baston ve korunma teknikleri kullanılarak bağımsızlığı hedefler.

➤ **Aileye öneriler**

- Önce güven verin, yumuşak bir ses tonuyla model olun. Çocuğunuzu mutlaka yönlendirin.
- Dokunarak incelemek çocuğunuz için çok önemlidir. Çocuğunuz bir nesneyi incelerken sabırlı davranın ve olabildiğince net ifadeler kullanın. Ona karışık gelebilecek nesnelere almayınız.
 - 0-3 yaşındayken gerçek nesnelere incelemesine ve nesnelere incelerken güvenlik önlemleri almayı unutmayınız. Az gören ise çocuğunuz, onun görmesini destekleyen materyaller kullanınız.
- Çocuk hiç göremiyorsa ona becerileri sözel olarak açıklayarak ve birlikte yaparak kazandırınız. Çocuk sizi dinlerken yapmış olduğu beceriyi de parmaklarıyla yoklamasına her defasında izin ve fırsat veriniz.
- Çocuk az görüyorsa görmesinden yararlanarak becerileri kazandırınız. Onun için renklerin, zeminin zıtlığı ebadı çok önemlidir. Az gören olması her şeyi çok iyi gördüğü anlamına gelmez. Mevcut görmesini destekleyin ancak onu zorlamayın.
- Bağımsız olarak yapabildiği beceriler varsa nasıl yapabildiğine bakınız. Bundan sonra yapacağı becerileri öğretirken bunlardan yararlanabilirsiniz. Bağımsız olarak becerileri yapmasını teşvik ediniz, zaman ve fırsat veriniz. Mutlaka model olunuz. Paylaşım içinde ve desteklendiğini her çocuk için önemlidir. Unutmayınız ki sizin çocuğunuzun buna bazen daha çok ihtiyacı olabilir.
- Beceri ya da işi ne kadar yapabildiğini belirleyerek bağımsız olarak yapamadığı yerlerde sadece yardım ediniz. Yapması için kolaylaştırıcı olunuz.
- Çocuğa sadece her defasında bir beceri ya da bu becerinin bir bölümünü öğretmeyi deneyiniz. Önceki beceri ya da becerinin kolay bir bölümü tamamen öğrenildiğinde becerinin izleyen güç bölümünü öğretmeye çalışınız.
- Becerileri tamamladığında mutlaka ödüllendirin. Bu ödüllerin sevdiği, beğendiği yemekler, etkinlikler, bazen de aferin, çok güzel vb. takdir sözleri olmasına özen gösteriniz.

- Görme engelli olduğu için bir çocuğun dış dünyadan uzak kalması gerekmiyor. Bir çocuğun tüm gün evde bulunması, evden dışarıya çıkmaması onu topluma hazırlamaz. Kendisine yaşantı sağlayın. Beraber markete gidin. Reyonları inceletin ya da anlatın. Görme engelli çocuğun okula gitmesi yaşadığı toplumla daha fazla bütünleşmesini ve sizin farklı ailelerle tanışmanızı ve paylaşımda bulunmanızı sağlayacaktır. Sınırlı alan, sınırlı yaşamdır unutmayınız.
- Görme engelli çocuğun takılacağı, ya da çarpabileceği eşyaların ve engellerin ayakaltından kaldırılması gerekir. Çocuğun kolayca eşyaların yerlerini bulmasına yardım edecek düzenlemeler yapılmalıdır.
- Yerleri sabit olan eşyaların dışında yaptığımız değişiklikleri her defasında göstermeli ve yerlerini öğretmelisiniz.
- Görme güçlüğü ne kadar erken teşhis edilir ve erken eğitime başlanırsa çocuğa o kadar fazla yardım edilmiş olur. (Örneğin, erken ameliyat ya da ilaçla tedaviyle çocuğa çok fazla şey kazandırmak mümkün olabilir.)

➤ **Öğretmene öneriler**

- Öğretmenlerin yapacağı aile ziyaretleri ile özellikle görme engelli çocukla ilgilendiğinizi söyleyerek ve çocuklarını kabul ederek onların çocuklarını kabul etmelerine yardım etmiş olursunuz.
- Görme güçlüğü olan çocuğa tıbbi, çevresel ve eğitsel açıdan yardım edilebilir.
- Görme yetersizliği olan çocuklarda bağımsızlık duygusunu geliştirme çabalarının bir bölümü olarak bu çocukların kendi eğitim kitaplarından ve araçlarından sorumlu olması istenmelidir.
- Sınıftaki gören çocuk zaman, zaman görme yetersizliği olan çocuğa rehberlik yapabilir. Ancak görme yetersizliği olan çocuğun çok fazla bağımlı olmamasına da dikkat edilmelidir.
- Görme Yetersizliği olan çocuklarında sınıftaki her etkinliğe katılması cesaretlendirilmelidir. Eğer onların sınıftaki faaliyetlere katılmaları mümkün olmuyorsa ek etkinlikler düzenlenmelidir.
- Öğretmenin tahtaya bir şey yazarken/çizerken yazdıklarını/çizdiklerini yüksek sesle söylemesi nesnelere kabartılmış olarak öğrencide bulunması veya dokunarak inceleyebilecekleri nesnelere bulunması her zaman görme engelli çocuk için yararlı olur.
- Matematik öğretiminde görülen problemlere ek olarak fen bilimleri ve coğrafyanın çok fazla görsel uyaranlara dayalı olması nedeniyle ek düzenlemelere ihtiyaç olabilir Bu nedenle görme engelliler okullarından materyal ve bilgi alınmalıdır.
- Görme yetersizliği olan çocuğun ödevini tamamlayabilmesi için ek zaman verilmesi uygun olabilir.
- Görenlerle, görme yetersizliği olan çocuklar arasında sosyal ilişkiler cesaretlendirilmelidir.

- Az gören öğrencinin ön sıralarda oturmasına, ışığın arkadan gelmesine uygun ebatta nesnelerin hazırlanmasına dikkat edilmelidir.

➤ **Hareketi tayin etmede kullanılan yardımcı ve araçlar:**

- Uzun baston (beyaz baston)
- Rehber köpek
- Gören rehber kişiler
- Elektronik cihazlar
- Gören göz (navigasyon)

➤ **Uzun beyaz baston**

1944'te Richard Hoover tarafından geliştirilmiştir. Bağımsız dolaşmada en çok kullanılan araçtır. Uzun beyaz baston yürürken zemine hafifçe dokundurularak sürüklenir. Kullanan kişi, zeminin pürüzlülüğü, delikler, merdivenler ve diğer engeller hakkında dokunma ve yankı aracılığı ile bilgi edinerek harekete geçmektedir. Geleneksel yaklaşıma göre baston kullanımını öğretmek için okul yaşları beklenmekteydi, ancak şu anda pek çok görüş çocuğun yürümede bağımsız hale geleceği zamana kadar bu eğitimin tamamlanması yönündedir. Görme engelli bireylerin güvenli hareket edebilmesi için baston kullanmaları çok önemlidir.

Resim 1.5: Beyaz baston

➤ **Rehber köpek**

Ülkemizde kullanılmıyor. Genellikle okul çağı çocukları için tavsiye edilmemektedir. Köpeğin büyüklüğü hızı yürüme adımları ve bakımı genci olumsuz yönde etkilemektedir. Kişinin başka bir engeli yoksa 16 yaşından önce kullanımı önerilmemektedir. Bununla birlikte bastonla yürümeye göre muhtemel tehlikelere karşı daha hızlı tepki verme olanağı sağlamaktadır.

Resim 1.6: Rehber köpek

➤ **Gören rehber kişiler**

Görme yetersizliği olan bireyler birçok durumda gören bireylerden yardım almak gereksinimi duyabilirler. Gören rehber, harekette önemli bir özgürlük olanağı sağlamaktadır. Fakat rehberine bağlı olma pek çok açıdan pratik olmamaktadır. Görme yetersizliği olan bireye rehber olmak için nasıl hareket edilmesi gerektiğinin bilinmesi önemlidir. Örneğin, görme engelli kişi sizin kolunuza girmeli ki adımlarını size göre atabilsin.

Resim 1.7: Gören rehber

➤ **Elektronik cihazlar**

Bağımsız hareketi kolaylaştıracak birçok elektronik cihaz geliştirilmiştir. Ses dalgaları ile yol üstündeki engellerden kişiyi haberdar eden lazerli bastonlar, standart bastona tutturulan lazer araçları bunları arasında sayılabilirler. Bu araçlar çok küçük yaşta kullanmaya başlanarak çocuğun çevreden daha çok bilgi almasını ve bağımsız olmasını sağlayabilir. Ancak, pahalı olmaları, uzun bir eğitim gerektirmeleri ve farklı hava koşullarında problem yaratma ihtimalleri vardır.

➤ **Gören göz (Navigasyon):**

Bu yıl kullanılmaya başlanan ve görme engellilere yönelik düzenlemeler yapılmış olan navigasyonlar görme engellilere yön bulma ve yerini bildirme konusunda yardımcı olmaktadır. Bir telefonun taşıdığı bütün özelliklere sahiptir. Ayrıca görme engelli bir kişi kaybolduğu anda yerini bildirmek için mesaj atabiliyor.

Resim 1.8: Braille daktilosu

Resim 1.9: Navigasyon cihazı

Braille Display (Kabartma Monitör) 40 karakter ekranı gösterir, 6 nokta ya da 8 nokta kabartma özelliği ayrıca üzerinde bulunan Braille klavye ile bilgisayarı kullanma ve yazma olanağı sağlar.

Resim 1.10: Kabartma monitör (Braille Display)

20 karakterli kabartma monitörüyle gelişmiş bir cep telefonu olma özelliğinin yanında hesap makinesi, not defteri, ajanda ve güçlü bir data bankası işlevi görmektedir

➤ **Günlük yaşam becerileri**

Görme yetersizliği olan birey için günlük yaşam becerileri ve sosyal becerileri öğrenip kullanmak çok önemlidir. Yemek pişirmek, kişisel bakım, alışveriş yapma, giysi temizliği bakımı, ev yönetimi, bütçe hazırlama gibi günlük yaşam becerileri ve sosyal beceriler çocuğun yetişkinlikte de bağımsız olabilmesi için mutlaka kazanması gereken becerilerdir. Bu becerilerin kazanılmasında beceri analizi ve uygulamalı eğitim etkili olacaktır.

➤ **Görme engellilerden görenlere mesaj var!**

- Benimle karşılaştığınızda bocalayıp, ne yapacağınızı bilemez bir duruma düşmeyin. Aşağıdaki hususları hatırlamanız ikimiz için de yararlı olacaktır:
- Ben sıradan bir insanım, yalnızca görmemek gibi bir engelim var. Sesinizi yükseltmenize ya da bana çocukmuşum gibi davranmanıza gerek yok. Ne istediğimi yanımdaki kişiye sormayın - "Kahvesine krema ister mi?"- yerine bana sorun.
- Bağımsız bir şekilde yürümek için uzun bir beyaz baston ya da rehber köpek kullanabilirim veya kolunuza girmeyi rica edebilirim. Kararı bana bırakın ve lütfen koluma sarılmayın; izin verin ben sizin kolunuza gireyim. Yükselti ve çukurları önceden sezebilmem için sizden bir adım geride yürümem gerekir.
- Odada benimle birlikte kimin bulunduğunu bilmek isterim. Lütfen girdiğinizde konuşun. Beni başkalarıyla tanıştırm (çocuklar dâhil). Eğer çevremde kedi ya da köpek varsa, bana söyleyin.
- Bir odanın veya kabinin veya arabanın yarım açık kapısı benim için bir tehlike oluşturur. "görmek" gibi sözcükleri kullanmaktan kaçınmayın (Bu sözcükleri ben de kullanırım. Sizi gördüğüme sevindim, gibi cümleler kurun).
- Bana acınmasını istemem. Ama görme engelliliği yüceltircesine konuşmanızı da istemem. Görme engelli olduğum için koku alma, dokunma veya işitme duyularım sizinkinden daha iyi gelişti. Çünkü bu duyu organlarımı sizden daha çok kullanıyorum ve dolayısıyla bu duyularla sizin aldığınızdan daha fazla bilgi alabilirim. Hepsi bu.
- Eğer sizin misafirinizsem, bana banyoyu, lavaboyu, pencereyi ve hatta-ışık anahtarını- gösterin. Işığın açık olup olmadığını bilmek isterim.
- Eğer çok merak ediyorsanız, sizinle görme engellilik konusunda konuşabiliriz, ama bu benim için eski bir hikaye. Benim, sizin olduğu gibi, bir çok farklı alana ilgim var.
- Bir yemekte uyulması gereken kurallarla (sofra adabı) herhangi bir sorunum olmaz.
- Beni sadece görme engelli bir adam/kadın olarak düşünmeyin. Ben yalnızca görme engeli olan bir kişiyim. Yasal düzenlemeler sürücülerin, taşıdığım beyaz bastonu gördüklerinde yol hakkını bana vermelerini gerektirir. Sadece görme engelliler beyaz baston taşıyabilir. Bu gün caddelerde yalnız başına yürüyen daha fazla görme engelliye rastlıyorsunuz. Bunun nedeni sayımızın artması değil, kendi ayaklarımızın üzerinde durmayı öğrenmemizdir.

1.2.8. Önleme

İnsan yaşamında görme konusunun önemi herkes tarafından bilinmektedir. Halk arasında göze ne kadar değer verildiğini göstermek için “gözüm gibi bakarım.” ifadesi kullanılır. Ancak toplumun bilgisizliği, yanlış yaklaşımı, yetersiz eğitimi gibi nedenlerle görme engelleri ortaya çıkmaktadır. Oysa doğru yaklaşım ve önlemlerle yetersizliklerin ölüme dönüşmesi önlenabilir.

- **Görme engelini önlemenin yolları aşağıda sıralanmıştır**
 - Doğumun yetkili kişiler tarafından yaptırılması,
 - Trahom hastalığı ile ilgili tedbirlerin alınması,
 - Erken doğan bebeklere kuvözde verilen oksijenin kontrollü verilmesi,
 - Doğal frengide gerekli tedbirlerin önceden alınması,
 - Çiçek ve kızamık aşılarının zamanında yapılması,
 - Gebelik döneminde görülen kan uyuşmazlığı, kızamıkçık, beyin kanaması gibi nedenlerin etkilerini önleyecek modern tıp, teknik ve yöntemlerinin geliştirilmesi,
 - B vitaminin eksikliğinin yarattığı görme engellerini önlemek için beslenme konusunda edinilen bilgiler ve gerekli tedbirlerin alınması,
 - Vereme karşı geliştirilen koruyucu aşılardan, verem mikrobunun gözde yarattığı tahribatı yok edecek nitelikte olması,
 - Tıp hizmetlerinin yeterli biçimde yaygınlaştırılması, doktor sayısı ile birlikte, hemşire, ebe, sağlık memuru ve teknisyenleri gibi doktora göre daha kısa sürede yetişecek personel sayısının artırılması.
 - Okullarda düzenli aralıklarla göz taramalarının yapılması,
 - Okul programlarında göz ve sağlık tedbirlerine önemli yer verilmesi, öğrencilerin göz hastalıkları, kaza çeşitleri, sağlıklı okuma alışkanlıkları ile ilgili gerekli bilgiler verilmeli,
 - Koruma ve önlemeyi gerektiren durumlarda, vatandaş ve görevlileri zorunlu duruma getirecek, sorumluluklarını belirleyecek yasa ve yönetmelikler yapılmalı,
 - Okul sağlık hizmetlerinin ihtiyacı karşılayacak nitelikte olması sağlanmalı. Büyük okullarda okul hemşireleri, küçük okullar için gezici hemşireler önerilebilir. Düzenli taramalar sonucunda görme yetersizliği olanlar, hastane ve sağlık merkezine gönderilmelidir.
 - Bu konuda halkın bilinçlendirilmesi için gazete, dergi, broşür, basılı yayın araçlarından; televizyon, radyo gibi iletişim araçlarından yararlanılmalıdır.
 - Akraba evliliğin sakıncaları konusunda toplum bilinçlendirilmeli. Akraba evliliği yapmış olanların ise genetik danışma merkezlerinden yararlanmaları konusunda uyarılması gerekmektedir.
 - Genetik danışma servislerinin yaygınlaştırılarak ücretsiz hizmet verilmesi sağlanmalıdır.
 - Sık ve ileri yaşlarda doğum önlenmelidir.

- Oyun alanları, iş yerleri ve okullarda görülebilecek kaza ihtimalleri incelenerek, oluşmasını önleyecek tedbirler alınmalıdır.
- Güvenli davranış ve ilk yardım için okullarda uygulamalı eğitime devam edilmelidir.
- Sağlıklı okuma alışkanlıkları, uygun aydınlatma konularında toplum yeterince eğitilmelidir. Özellikle okul yapıları ve sınıflarda aydınlatmanın göz sağlığını koruyacak nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.
- Gerekli tedbirler alındığı takdirde kazalarda oluşan körlüklerin beşte dördü önlenmektedir.

1.2.9. Görme Engellilere Yönelik Etkinlikler

Görme engellilerin eğitiminde, görme derecesine göre görme kalıntısından yararlanma ve diğer duyu organlarını kullanarak öğrenmeye yönelik etkinlikler büyük önem taşımaktadır. Görme yetersizliğinden etkilenen çocukların yetişkinleri gözleyip, taklit etmede güçlükleri olacaktır. Çocuğun çevresindeki insanları dokunarak gözlemesi, çeşitli hareketlerin hangi vücut bölümlerine ait olduğunu anlamasını sağlar. (Eğilme, çömelme, tutma vb.) küçük motor becerilerin başarılması büyük ölçüde el-göz işbirliğine dayalıdır. Görme engelli çocuklarda el-göz işbirliği yerine kulak-el işbirliğini geliştirecek etkinlikler önemlidir. (hareketli sesli nesnelere, oyuncak bebekler, zilli toplar gibi) Az gören çocuklarda ise, el-göz işbirliğindeki sınırlılıkları ortadan kaldıracak etkinlikler düzenlenmelidir. Küpleri kavanoza biriktirme, küplerle kule yapma, çubuğa halka geçirme, makasla çizgi üzerinden kesme, el-göz işbirliğini geliştirmek amacıyla (büyük ve karışık olmayan malzemeler) kullanılabilir.

Resim 1.11: Az görenlerde el-göz işbirliğini geliştirecek etkinliklere yer verilmeli

Görme engellilere yönelik etkinlikler hazırlanırken dokunma ve işitme duyarlarını hedef alan, doğrudan yaşantılar sağlayan, sözel iletişimi destekleyen etkinliklere yer verilmelidir.

Geçmişte görme engelliler için spor faaliyetinden bahsedildiğinde ilk akla gelen, satranç olmaktadır. Bunun nedeni satrancın öncelikle bir beyin sporu olması ve sabit bir şekilde bir satranç tahtası başında oynanmasıdır. Günümüzde ise gooball, yakın dövüş sporları, atletizm, yüzme gibi spor dallarında dünya dereceleri almış kulüp ve sporcularımız bulunmaktadır. Okul ve dernekler de bu çalışmalarını destekleyici etkinlikler yürütmektedir. Türkiye Görme Engelliler Spor Federasyonu tarafından turnuvalar düzenlenmekte müsabakalar yapılmaktadır. Türkiye Spor tarihinde olimpiyatlara takım olarak ilk defa gooboll milli takımı gidecektir. Aynı zamanda paralimpiklere Gooboll, Judo, Atletizm branşından sonra B1 Futbol Milli Takımı da Cumhuriyet tarihinde bir ilke imza atarak takım olarak 2012 Londra Paralimpik Olimpiyatlarına gidecektir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Öğrenme faaliyeti kapsamında görmüş olduğumuz konu ile ilgili sorular ve cevapları içeren eşleştirme kartları hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Görme engelliler konusunu inceleyiniz.	➤ İncelemede çeşitli kaynaklardan ve internetten yararlanınız.
➤ Görme duyusu konusunu inceleyiniz.	➤ Konuyu ve alt başlıklarını dikkatlice okuyunuz. Farklı kaynaklardan da araştırınız.
➤ Çalışmanız için gerekli materyalleri hazırlayınız.	➤ Konularla ilgili kaynakları; makas, fon kâğıdı, cetvel, kalem gibi eşleştirme kartlarını hazırlamak için gerekli malzemeleri masanıza yerleştiriniz.
➤ Eşleştirme kartlarını hazırlayınız.	➤ Dilediğiniz iki renk fon kartonlarını birini sorular, diğerini cevaplar için kullanmak üzere farklı şekilde kesiniz. Hazırladığınız soruları belirlediğiniz renk ve şekildeki karta cevapları aynı renk ve şekildeki diğer karta yazınız.
➤ Uygun çalışma ortamı hazırlayınız.	➤ Ortamın sessiz olmasına özen gösteriniz.
➤ Hazırladığınız eşleştirme kartlarını kullanarak arkadaşlarınızla uygulama yapınız.	➤ Masaya soru ve cevap kartlarını yazılarak iç kısma gelecek şekilde ters olarak yerleştiriniz. Sıra ile kart çekerek soru ve cevapları doğru şekilde eşleştiriniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	Görme engelliler konusunu incelediniz mi?		
2	Görme duyusu konusunu incelediniz mi?		
3	Çalışmanız için gerekli materyalleri hazırladınız mı?		
4	Eşleştirme kartlarını hazırladınız mı?		
5	Uygun çalışma ortamı hazırladınız mı?		
6	Hazırladığınız eşleştirme kartlarını kullanarak arkadaşlarınızla uygulama yaptınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Görme, esas olarak nerede oluşur?
A) Retinada
B) Korneada
C) Beyinde
D) Makülada
2. Gözün renkli kısmına ne ad verilir?
A) İris
B) Sklera
C) Konjunktiva
D) Hiçbiri
3. İki gözle görmesi 1/10'da ve görüş açısı 20 dereceden aşağıda olanlara ne denir?
A) Az görenler
B) Görme yetersizliği olanlar
C) Hiç görmeyen
D) Hipermetrop
4. Kişinin yakınındaki nesnelere net görüp, uzaktakiler net görememesi hangi kırma kusurudur?
A) Astigmat
B) Hipermetrop
C) Miyop
D) Katarakt
5. Görme engellilerin kullandığı alfabenin adı nedir?
A) Snellan kartı
B) Taylor kasa
C) Okuma tablosu
D) Braille alfabesi

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

6. () Kan uyuşmazlığı görme engelinin nedenlerinden değildir.
7. () Oryantasyon ve bağımsız hareket eğitiminin amacı; görme engelli bireyin güvenli, yeterli ve becerikli hareketlerle bağımsız gezip dolaşmasıdır.
8. () Bir çocuk gözlerini kısarak, kaşlarını çatarak bakıyor veya gözlerini sık sık oğuşturuyorsa göz doktoruna götürülmelidir.

-
9. () Görmeyenler dudak hareketlerini daha çok kullanır.
10. () Görme engellilere yönelik etkinlikler hazırlanırken, dokunma ve işitme duyularını hedef alan, doğrudan yaşantılar sağlayan, sözel iletişimi destekleyen etkinliklere yer verilmelidir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında görme engellilerin özelliklerine uygun araç gereç seçebilecek ve uygun etkinlikler planlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Görme engellilerin özelliklerine uygun etkinlikler konusunu çeşitli kaynaklardan, internetten araştırınız.
- Çevredeki özel eğitim merkezlerine, görme engellilere yönelik eğitim veren okullara, görme engelli çocuklarla ilgili sivil toplum kuruluşlarına gidiniz. Görme engellilere uygun etkinlikler ve araç – gereçlerin örnek fotoğraflarını çekiniz.
- Ziyaret ettiğiniz kurumlardan elde ettiğiniz bilgileri bir rapor haline getiriniz. Fotoğraf örneklerinden bir albüm oluşturunuz. Edindiğiniz deneyimleri arkadaşlarınıza sunarak paylaşınız.

2. GÖRME ENGELLİLERİN ÖZELLİKLERİNE UYGUN ETKİNLİKLER

2.1. Görme Engellilerin Özelliklerine Uygun Etkinlikler

ÖĞRENMENİN TEMEL ŞARTLARINDAN BİRİSİ ETKİNLİKTİR VE BİREY ETKİN OLDUĞU SÜRECE DAHA İYİ ÖĞRENİR.

2.1.1. Serbest Zaman Etkinlikleri

Drama çalışmaları (farklı ses teknikleri, rol alma vs.) Oyun, uygulamalı mutfak çalışmaları, yoğurma maddeleri ile çalışma (tuz seramiği, kil, plasterin, kâğıt hamuru, v.s.) kâğıt kesme, katlama, yuvarlama çalışmaları. Farklı tekniklerle uygulanan boya çalışmaları, baskı çalışmaları, diğer çocuklarda olduğu gibi görme engelli çocuklarında uygulayabileceği etkinliklerdir. Bu etkinlikler çocukların dokunma duyularının gelişimi için oldukça etkilidir. Ayrıca küçük kaslarının el ve parmak kaslarının gelişimini destekler. Nesnelerin özelliklerini kavrar. Yaratıcılıkları geliştirir. Bu da onların dokunsal uyarılarına etkili kullanmalarını sağlar.

Ayrıca farklı boyutlardaki bloklarla, yap – boz oyuncakları ile oyunlar zihinsel ve psiko– motor gelişimleri için oldukça faydalıdır. Bunların yanı sıra ilgi köşelerinde (evcilik, blok köşesi gibi) grupla oynanan oyunlarda çocukların sosyal gelişimi ve iletişim becerilerinin gelişimini destekleyecektir. Bloklar ve yap-boz oyuncakları görme engellilerin zihinsel ve psiko-motor gelişimlerini destekler. Görme engelli öğrenciler için önemli olan farklı yüzeylerde ve güvenlik önlemleri alınmış materyallerin kullanılmasına dikkat edilmelidir.

Resim 2.1: Beceri küpü

Resim 2.2: Bloklar ve yap-boz oyuncakları

2.1.2. Türkçe Dil Etkinlikleri

Türkçe dil etkinliklerinde uygulanan şiir, bilmece, tekerleme, hikâye dinleme, anlatma ve drama çalışmaları, görme engelli çocukların sözel ve dil alanının gelişiminde çok önemlidir. Ayrıca sosyal gelişimini ve grup içindeki iletişim becerisini geliştirecektir. Özgüven gelişiminin desteklenmesi yanı sıra duygu ve düşüncelerini ifade ederek duygusal yönden rahatlamasını sağlayacaktır.

Görme engellilerde tik (sallanma, gözünü ovuşturma, başını sağa sola çevirme gibi stereotipik davranışlar) oluşmasını engellemek, donuk yüz ifadesine sahip olmalarını en aza indirmek ve duygularını ifade edebilmeleri için müzik ve drama çok etkili bir alandır.

Resim 2.3: Görme engellilerin eğitiminde drama çalışmalarının önemi

**BÜTÜN ÇOCUKLAR GİBİ, ENGELLİ
ÇOCUKLARIN DA SEVGİYE, ZAMANA, SABIR VE
SAYGIYA İHTİYAÇLARI OLDUĞU
UNUTULMAMALIDIR !**

Ülkemizde yaratıcı drama normal eğitim programları ile bütünleşmeye başlamıştır. Sınıftaki dramatik oyunlar, oyuncuların kendileri ve oyun oynarken edindikleri tecrübe ile ilgilidir. Bu oyunlar provasız, anında yaratılan, genelde yapısı öğretmen tarafından şekillendirilen ve herkesin bir göreve sahip olduğu grup etkinliğidir. Çocuklar bu dramatik oyunlar sırasında duygu ve düşüncelerinin yanı sıra korku ve özel ilgilerini de ortaya koyarlar. Ayrıca, dramatik oyun dışında yaşamayacakları olayları da yaşayabilirler(Karın yağması gibi). Duygularını vücut diline uygun olarak kullanmalarına yardımcı olur.

Uygulanan drama etkinliklerinin bir amacı olmalı ve çocukların gelişimine yararlı olması için de, günlük yaşantı ile ilgili konular üzerinde çalışılmalıdır. Seçilen konuların canlandırılmasında parmak oyunları, kukla, maske, pandomim, dans gibi tekniklerle tekerlemeler, şarkılı oyunlar ve hareketli şarkılar kullanılabilir. Tüm sınıf aktiviteleri tarafından desteklenen drama çalışması, çocuğun kendine güvenini ve fizikî serbestliğini artırır, dil gelişimine yardımcı olur.

Drama sayesinde çocuk hareketlerinin farkında olacak, bedenini etkin şekilde kullanacak ve bağımsız hareket yapmaktan da memnun olacaktır. Yeteneklerini fark edecek kendini daha rahat ifade edebilecektir.

2.1.3. Müzik Etkinlikleri

Müzik etkinliklerinde yapılan çalışmalar şarkı söyleme, şarkı dinleme, müzikli oyunlar, müzikli dramatizasyonlar, ritim çalışmaları, görme engelli çocuklar için de uygun olan müzik etkinlikleridir. Müzik duyguların ifadesinin en güzel biçimidir. Ritim tutmak ve bir müzik aleti çalmak özgüven ve kendini ifade için önemlidir. Ritim duygusunun gelişimi, bireyde estetik, beğeni ve zevk gelişimini destekler. Bu da görme engelli çocuğun müzik yolu ile kendini ifade etmesini, duygusal yönden rahatlamasını ve yeteneklerinin keşfedilmesini sağlar. Toplumda kabul görmeleri açısından önemlidir. Unutulmaması gereken her görme yetersizliği olan bireyin müziğe yeteneği yoktur.

**DANS VE HAREKET KESİNLİKLE TEDAVİ
EDİCİDİR(TERAPATİKTİR) ÇÜNKÜ HER
İKİSİDE İNSANIN TABİATINDA YANİ
YAŞAMINDA VARDIR.**

Görme engelli kişiyi bir etkinliğe katmak, harekete geçirmek ve etkin olmasını sağlamak için duyularının geliştirilmesi gerekir. Yürüme, oturma, dolaşma, koklama, hissetme vb. gibi pratiklerle kişinin güven duygusu gelişir. Görme engelli kişiye günlük yaşamında seslerin kullanılmasıyla yardımcı olunabilir. Çocuğa değişik müzikler dinletilmeli ve müziklere uygun hareketler oluşturması sağlanmalıdır. Birlikte yapılan uygulamalarla çocuk dans etmeyi çok iyi bir şekilde öğrenebilir. Bazı görme engelli kişi ve çocuklar, normal insanların gözleri kapalı iken yaptıkları dans alıştırmalarından daha iyi ve daha güvenli hareket edebilme yetkisine sahiptir.

Görme engellilerin çok güzel tiyatro oyunu ve halk oyunları oynadıklarını unutmayınız. Başarmak için biraz sabır ve model olmak bütün kapıları açar.

Görme engelli birey, duyduğu müziğe ilişkin duygularını hareketlere döküp hareketlerle kendini ifade edebilir.

2.1.4. Oyun Etkinlikleri

Oyun her çocuğun sosyal, duygusal, psikomotor, bilişsel, dil, öz bakım beceri alanlarının gelişiminde etkilidir. Ayrıca görme engelli çocukların bazı gelişim alanlarında daha çok etkilidir. Örneğin oyun yoluyla görme engelli çocuklar dikkatlerini yoğunlaştırarak işitme ve dokunma duyularını daha iyi kullanabilmektedirler.

Görme engelli çocukların normal çocuklar gibi oyuna ilgi gösterdikleri ancak durumlarına özgü bazı farklılıklar bilinmektedir. Bunlardan başlıcaları yalnız oyunu tercih etmeleridir. Ayrıca bu çocukların hayali oyunlarda daha az imgelem gücü gösterdikleridir. Fiziksel çevrelerini araştırma ve kullanmada daha geri planda kaldıkları belirlenmiştir. Özellikle ailelerin bu konuda destek olması ve küçük yaşlardan itibaren oyuncak materyallerle çalışarak oyun oynayarak çocuğun hem hayal dünyasının hem de bilişsel olarak gelişimi desteklenmiş olur.

- Görme engellilerde uygulanacak oyun çeşitleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:
 - İşitsel oyunlar:

Şarkılı oyunlar, ritim dans, canlıları ve nesnelere sesinden tanımayı sağlayan oyunlardır.

Etkinlik 1: Öt kuşum öt

Çocuklar arasından birisi çağırılır. (Az gören ise gözü kapatılır.) Ona şimdi yanına bir arkadaşını göndereceğiz ona “Öt kuşum öt.” diyeceksin arkadaşın ise “cıkçık” diye kuş sesi çıkaracak, onu tanıyabilecek misin? denir. Arkadaşını sesinden tanımaya çalışır. Başarılı olursa yeni bir ebe seçilir.

Etkinlik 2: Hangisi mutfakta kullanılır?

Bardak, çatal, kaşık, oyuncak davul, zil sesi vb. gibi çeşitli nesnelerin sesi dinletilir. Bunlardan hangisi mutfakta kullanılır diye sorulur. Sesleri ayırt etme çalışmaları yapılır. En çok nesnenin sesini ayırt eden çocuk oyunu kazanır.

- Dokunsal oyunlar:

Kavram kartları, yap – bozlar, eğitsel oyuncaklar ve diğer oyuncaklarla oynanan oyunlar, canlıları ve nesnelere dokunarak tanımayı sağlayan oyunlar.

Etkinlik 3: Dokun ve tanı

Değişik özellikteki eşya, araç–gereç, meyve, sebze (elma, portakal, patlıcan vs.) ebe seçilen çocuğun önüne karışık olarak bırakılır. Bunları dokunarak tanıması istenir. En çok sayıda araç gereç tanıyan çocuk oyunu kazanır.

- Hayali oyunlar: (köşe oyunları, evcilik, oyunları vb.)

Görme engelli çocuklara hareketli oyunlar oynatılarak başarıları desteklenerek hareket özgürlüğü sağlanabilir. Görme engelli çocuklarda öğretmen çocuklara önceden oyun materyali, araç – gereçler, etkinlikler ve arkadaşları hakkında bilgi vermeli, oyun ortamını çocukların özelliklerine göre uygun hale getirilmelidir. Materyal zenginliğine önem vermelidir. Materyali incelemesi için çocuğa zaman verilmeli ve dokunmasından çok incelemesi ve fark etmesi sağlanmalıdır. Dokunduğu öğrendiği anlamına gelmez. Ayrıca bilmedikleri bir nesneye dokunmak onlar için tedirginlik yaratabilir.

Etkinlik 4: Lambayı yaktım

Eve geldim.

Lambayı yaktım, çıt yanmadı. (kulağına dokun.)

Öbür lambayı yaktım.

Oda yanmadı.

Saçından bir tel kopardım.

Sardım, sardım.

Lambayı yaktım.

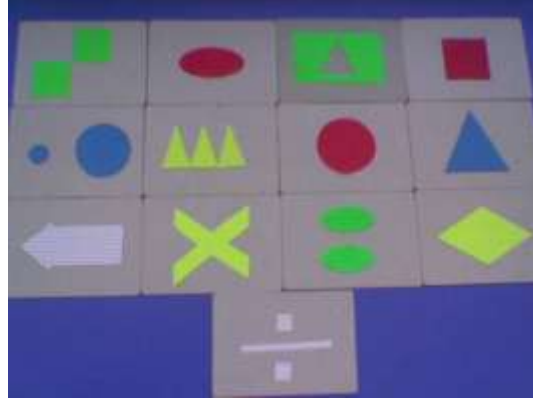
Çıt yandı.

Öbür lambayı yaktım.

Çıt oda yandı.

2.1.5. Kavram Geliştirici Etkinlikler

Öğretmenin hazırlayacağı veya seçeceği araç– gereç veya malzemelerle dokunarak az çok, büyük – küçük, ağır – hafif, uzun – kısa, şekil ve sayı kavramları kazandırılabilir. Eşleme, ayırt etme geometrik şekillerle olabilir. Eşleme, ayırt etme çalışmaları çocuğun zihinsel gelişimini destekleyerek farkındalık kazanmasını sağlar.

Resim 2 .4: Şekil Kavramı (görme engelliler için, kabartma olarak hazırlanmış şekiller)

Kavram kartları veya eğitsel oyuncaklar hazırlanırken kabartma olarak hazırlanması gerekmektedir.

2.1.6. Fen ve Doğa Etkinlikleri

Oyun odasında veya bahçede yapılan fen – doğa çalışmalarında, çocukların dokunarak tanıyabileceği değişik bitkiler, çiçekler yetiştirip bunları tanımaları sağlanabilir.

Ayrıca okulda beslenen hayvanları dokunarak tanınması, seslerinin dinletilmesi ve bakımlarında sorumluluk verilmesi yararlı olacak çalışmalardır. Bu tür çalışmalarda çocukların başarılı olmaları arkadaşları arasındaki iletişimi ve kabul edilme kolaylaştırır. Yapararak yaşayarak öğrenme, deney yapma bu etkinliklerin vazgeçilmez unsurudur.

Resim 2.5: Ağaç dikme

2.1.7. İnceleme Gezileri

Grupla yapılan inceleme gezilerinde görmeyen çocukların duyararak ve dokunarak tanımaları ve bilgi edinmeleri sağlanmalıdır. Geziden sonra gezi izlenimleri tartışılmalı gerekirse oyun haline getirilerek tekrarlanmalıdır. Ayrıca sınıfta öğretmenin gezi yapılan yerle ilgili olarak çocuklarla köşe düzenlenebilir. Çocuklar arkadaşlarıyla bu köşede oynayarak gezi ve gözlemleri pekiştirebilir.

2.2. Görme Engellilerin Özelliklerine Uygun Araç-Gereçler

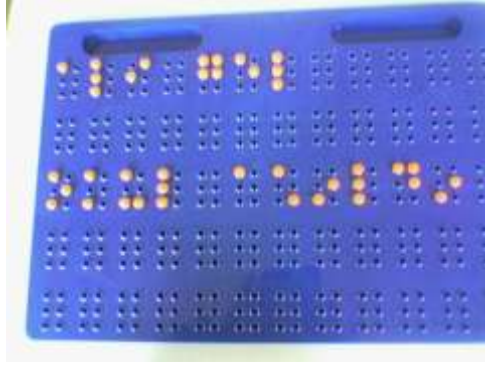
Görme yetersizliği olan çocuğun yaşlarıyla eşit miktarda bilgiyi elde edip, kullanması için özelliklerine uygun araç- gereçler ve teknolojik destek sağlanmalıdır. Bunların içinde aşağıdaki araçlar sayılabilir.

2.2.1. Braille Alfabeti

Braille Alfabeti iki sütunda yer alan altı noktanın çeşitli kombinasyonları ile harflerin, rakamların, noktalama işaretlerinin, matematik işaretlerinin, müzik notalarının oluşturulduğu bir alfabe sistemidir (bakınız. Resim 1. 3).

2.2.2. Okuma Tablosu:

Okuma yazmaya yeni başlayan çocuklara noktaların yerlerini ve harfleri tanıtmak için kullanılan tablodur (bakınız. Resim 2. 6).

Resim 2.6. Okuma tablosu

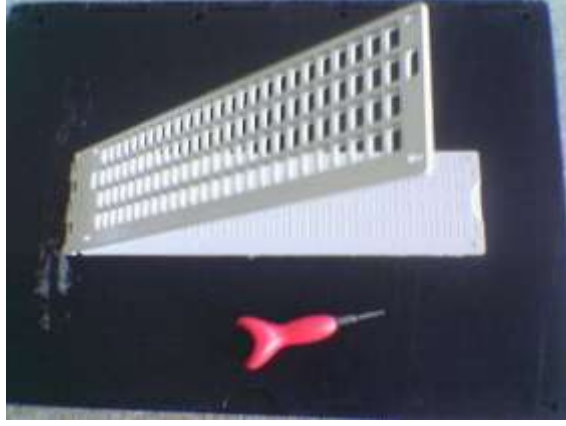
2.2.3. Tablet ve Kalem

Tablet üzerinde altı noktalı hücrelerin bulunduğu bir yazma çerçevesidir. Tabletin arasına kâğıt takıldıktan sonra tahtadan ya da plastikten tutma yeri olan çiviye benzer bir kalemle yazılır. Tablette yazı yazmak için harfleri tersten yazmak gerekmektedir.

Resim 2.7: Tablet ve kalem

Okuma-yazmaya yeni başlayan çocuklar, önce 4 satırlık tabletle başlar, sonra büyük tablete geçerler.

Resim 2.8: Dört satırlık tablet – kalem

2.2.4. Braille Rakamları

Braille rakamlarını tanıtmak amacıyla, noktaları kabartma olarak hazırlanmış tablodur.

Resim 2.9: Braille rakamları

2.2.5. Küp Kasa – Küp Taş

Matematik işlemlerinin öğretiminde kullanılan ilk aşamadaki materyaldir. Küp şeklindeki taşların üzerinde kabartma olarak sayılar ve işlem işaretleri vardır. Taşlar kasadaki hücrelere yerleştirilerek işlemler yapılır.

Resim 2.10: Küp kasa – küp taş

2.2.6. Taylor Kasa

Matematik işlemlerinde bir üst aşamasında daha karmaşık işlemlerde kullanılan araçtır. Üzerinde hafif kabartmaların bulunduğu kısa kibrit çöpü şeklindeki materyalin kasadaki hücelere yerleştirilmesi ile kullanılır. Günümüzde kullanılmamaktadır. Çünkü kullanımı zor ve işlevsel değildir.

Resim 2.11: Taylor kasa

2.2.7. Abaküs

Matematik için çok gerekli ve yardımcı bir araçtır.4. ve 5. sınıflardan sonra kullanılabilen matematik işlemlerinin yapıldığı araçtır (hesap makinesi gibi). taşınma kolaylığı ve pratik oluşu nedeniyle tercih edilir.

Resim 2.12: Abaküs ve geometri araçları

Geometri araçlarının üzerindeki sayılar kabartma noktalardan oluşmaktadır.

2.2.8. Braille Daktilosu

Üzerinde altı tane tuşun bulunduğu bir daktilodur. Tuşların her biri altı noktadan birini yazmak için işlev görür. Yazılan harfte kaç nokta varsa o noktaları yazmak için gerekli tuşlara aynı anda birlikte basmak gerekir.

Resim 2.13: Braille daktilosu

2.2.9. Bilgisayar Yazılım ve Donanımları

Bilgisayar ekranındaki yazıları seslendiren programlar, normal yazıyı Braille alfabesine çeviren programlar, bir tarayıcı yardımcıya basılı materyali, bilgisayara aktarıp, seslendiren programlar ve Braille çıktısı veren yazıcılar bunlar arasında sayılabilir.

2.2.10. Optik ve Optik Olmayan Yardımcı Araçlar:

Optik araçlar arasında; Teleskopik ve tele mikroskopik gözlükler, ayaklı ve el büyüteçleri, optik olmayan araçlar arasında ise; büyük puntolu kitaplar, konuşan kitaplar, okuma stantları sayılabilir.

2.2.11. Elektronik Yardımcı Araçlar:

Görüntüyü büyötmeye yarayan tepegözler, kapalı devre televizyon sistemleri, sentetik sesle konuşan saat ve hesap makineleri elektronik yardımcı araçlar sayılabilir.

Resim 2. 14: Büyüteç

2.2.12. Standart ve Elektronik Bağımsız Yazılım Araçları

Okul öncesi dönemde ve yetişkinlerin kullanması için desteklenmiş standart bastonlar, lazer teknolojisi ile engel algılamayı sağlayan bastonlar bu araçlar arasında sayılabilir.

2.2.13.Laboratuvar Araçları:

Görme engellilerin eğitimlerinde kullanılan özelliklerine uygun olarak hazırlanmış birçok laboratuvarı araç – gereçleri sayılabilir.

Resim 2.15: Görme engelliler için termometre (üzerindeki rakamlar Braille rakamları ile gösterilmiş)

2.3. Görme Engellilerin Özelliklerine Uygun Etkinlik Planlama

- Çocuğun özellikleri ilgi ve ihtiyaçlarına yeteneklerine uygun etkinlik planlamaya özen gösterilmelidir.
- Etkinlikler görme engellilerin gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurularak planlanmalıdır.
- Görme engellilere yönelik etkinlik planlanırken görme kalıntısından yararlanılmalıdır.
- Görme engellilerin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlik planlanması önemlidir.
- Etkinliklerde oryantasyon ve bağımsız hareket becerilerine yönelik planlamaya ağırlık verilmelidir.
- Etkinliklerde basitten karmaşığa, yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene doğru bir sıra izlenmelidir.
- Görme engellilerin özelliklerini dikkate alarak düzenleme yapmış olan müzelere eğitim gezileri düzenlenmelidir. Müzelerde mutlaka bir rehber istenmeli ve incelenenlerin ayrıntılı anlatılması gerekir.

2.4. Görme Engelliler Hangi İş ve Meslekleri Öğrenip Yapabilirler?

Müzik, sınıf, Türkçe, rehber öğretmen, psikolojik danışmanlık, santral memurluğu, bunun yanında iş okullarında kazandırılacak becerilerle çeşitli alanların tamirini yapmayı öğrenebilirler. Tercümanlık, yazarlık, müzisyenlik, gazetecilik, halkla ilişkiler, masörlük, radyo televizyon, bilgisayar kullanımına dayalı meslekleri yapabilirler.

UYGULAMA FAALİYETİ

Görme engelli çocukların rakamları tanımalarına yönelik etkinlik hazırlayınız. Eğitim kurumlarında uygun ortamlarda çocuklara uygulayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Görme engelli çocukların özelliklerini inceleyiniz.	➤ Görme engelli çocukların işitme ve dokunma duyularının önemini ve eğitimlerini kaynaklardan okuyunuz.
➤ 1'den 10'a kadar Braille rakamlarını inceleyiniz (Resim 2.9'a bakınız).	➤ Braille rakamlarını değişik kaynaklardan ve internetten araştırınız. Modülünüzdeki Resim 2.9'a bakınız.
➤ Mukavva veya fon kartonunu 30x20 cm. ebadında kesiniz.	➤ Kestiğiniz şeklin düzgün olmasına dikkat ediniz.
➤ Braille rakamlarının noktalarını karton üzerine işaretleyiniz.	➤ Her rakamın arasına 3 cm. boşluk bırakınız. Rakamları oluşturan noktaların ve ara mesafelerin eşit ve düzgün olmasına dikkat ediniz.
➤ Braille rakamlarının altlarına normal rakamları yazınız.	➤ Rakamları büyük ve düzgün yazınız.
➤ Küçük gömlek düğmelerini işaretli yerlere yapıştırınız.	➤ Kuvvetli bir yapıştırıcı kullanmaya dikkat ediniz.
➤ Hazırladığınız tabloyu çocuklara tanıtınız. Amacını ve uygulama basamaklarını anlatınız.	➤ Düzgün, kısa ve anlaşılır cümleler kurmaya dikkat ediniz.
➤ Hazırladığınız tabloyu çocuklara sıra ile veriniz. Dokunarak rakamları tanımlamalarına yardımcı olunuz.	➤ Çocuklarla olumlu iletişimde bulunuz. ➤ Çocuklara karşı sabırlı ve anlayışlı olunuz. Rakamları tanımaya başladıkça çocukları aferin, tebrikler gibi cümlelerle veya yıldız rozet vb. ile ödüllendiriniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri		Evet	Hayır
1	Görme engelli çocukların özelliklerini incelediniz mi?		
2	1'den 10'a kadar Braille rakamlarını incelediniz mi (Resim 2.10'a bakınız.)?		
3	Mukavva veya fon kartonunu 30x20 cm. ebatında kestiniz mi?		
4	Braille rakamlarının noktalarını karton üzerine işaretlediniz mi?		
5	Braille rakamlarının altlarına normal rakamları yazdınız mı?		
6	Küçük gömlek düğmelerini işaretli yerlere yapıştırdınız mı?		
7	Hazırladığınız Tabloyu çocuklara tanıttınız mı? Amacını ve uygulama basamaklarını anlattınız mı?		
8	Hazırladığınız tabloyu çocuklara sıra ile verdiniz mi? Dokunarak rakamları tanımlamalarına yardımcı oldunuz mu?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLCME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Görme engelli çocuklarda el- göz işbirliği yerine işbirliğini geliştirecek etkinliklerde aşağıdakilerden hangisi kullanılır?
A) Kulak - Göz
B) Kulak-El
C) Dil-Kulak
D) Göz-Dil
2. Aşağıdakilerden hangisi görme engellilerin en çok kullandıkları duyularıdır?
A) İşitme/ Dokunma
B) Görme/ İşitme
C) Tat alma/Dokunma
D) Koklama/Dokunma
3. Görme engelli çocuklar için hazırlanan kavram kartları veya eğitsel oyuncaklarda kavramların ne şekilde hazırlanır?
A) Renkli
B) Pürüzsüz
C) Köşeli
D) Kabartma
4. Okuma – yazmaya yeni başlayacak çocuklara noktaların yerlerini ve harfleri tanıtmak için ne kullanılır.
A) Taylor kasa
B) Okuma tablosu
C) Küp tas-küp kasa
D) Snellen kartı
5. Görme engelliler için hesap makinesi işlevi gören, pratik ve kolay taşındığı için tercih edilen aracın adı nedir?
A) Abaküs
B) Tablet/Kalem
C) Braille daktilosu
D) Beceri küpü

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

6. () Yoğurma maddeleri ve kâğıt etkinlikleri görme engellilerin dokunma duyusunun gelişimi için önemli etkinliklerdendir.
7. () Müzik etkinlikleri görme engelli çocukların dil gelişimi ve kulak yolu ile algılamasına yardımcı olur.

-
8. () Görme engelli çocuklar, grup oyunlarını daha çok tercih ederler.
9. () Görme engelli çocukların eğitiminde materyal zenginliğine önem verilmelidir.
10. () Braille alfabesi dokuz noktadan oluşur.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Açıklama: Bu bölümde öğrencilerin “Görme Engelliler” modülü ile ilgili başarı durumlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Başarı, öğrencilerin bilgi ve becerilerini gerçek yaşam durumlarında (eğitim ortamları) kullanabilmeleri olarak tanımlanmaktadır. Buna göre aşağıda öğretimle ilişkilendirilerek hazırlanan performans görevi ve bilgi testleri oluşturulmuştur.

PERFORMANS GÖREVİ:

Özel eğitim son yıllarda genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul görmektedir. Görme engelli çocukların tanınması, onların sağlıklı bir gelişim göstererek başarıya ulaşmaları ve nitelikli olarak daha üst düzeylere çıkabilmeleri için çok önemlidir. Bu nedenle, görme engelli çocukların özelliklerinin bilinmesi, bu özellikleri geliştirmeye dönük çalışmalara ışık tutacaktır. Şimdi sizden, bu konuda bir araştırma yapmanız ve aşağıdaki soruların cevaplarını bulmanız beklenmektedir.

1. Görme engelli çocukları araştırınız. Görme engelli çocukların kapsamına hangi durumlar girmektedir? Açıklayınız.
2. Görme engelli çocuklara yönelik etkinlik belirlemede hangi ölçütler/kriterler dikkate alınmalıdır? Neden? Açıklayınız.
3. Görme engelli çocukların özelliklerine uygun etkinlik örnekleri planlayınız.
4. Görme engelli çocukları olan ailelere yol gösterici bir broşür hazırlayarak arkadaşlarınız ile paylaşınız.

2. Yukarıdaki görevle ilgili dikkat edilecek noktalar:

1. Bu çalışmayı 5 gün içinde yapmanız gerekmektedir.
2. Yukarıda verilen sorulara uygun olarak görme engelli çocukları araştırarak, uygun etkinlik örnekleri planlamanız gerekmektedir.
3. Görme engelli çocukların ailelerine yönelik broşür hazırlamanız ve hazırladığımız bu broşürleri arkadaşlarınız ile paylaşmanız beklenmektedir.
4. Çalışmanızın sonuçlarını yazılı bir rapor haline getirmeniz ve eğitimcilere vermeniz beklenmektedir.
5. İhtiyaç duyduğunuz bilgileri kütüphaneden, ilgili internet sitelerinden toplayabilir, gerektiğinde uzman olan kişilere başvurabilirsiniz.

Öz Değerlendirme-Analitik Puanlama Anahtarı

Adı-Soyadı:

Programın Adı:

Ölçüt	Performans Düzeyi				Açıklama
	1.Başlangıç	2.Orta	3. İyi	Puan	
Araştırma	Görme engelli çocuklar araştırılmış fakat sınıflandırmada hatalar var.	Görme engelli çocuklar araştırılmış fakat sınıflandırmada eksikler var.	Görme engelli çocuklar araştırılmış ve sınıflandırılması eksiksiz yapılmıştır.		
Değerlendirme becerisi	Uygun etkinliğe karar vermede dikkate alınacak ölçütlerden bazılarını belirler, ancak açıklama yok ya da yetersiz.	Ölçütleri belirler, ancak açıklamalar yeterli değildir.	Uygun etkinlikleri seçmede dikkate alacağı ölçütleri belirler ve açıklar.		
Örneklendirme	Etkinlik örneklerini yazar ancak engel türüne uygun değildir.	Engel türüne uygun etkinlik örnekleri yazar, ancak açıklamalar yeterli değildir.	Engel türüne uygun etkinlik örnekleri yazar ve açıklar.		
Karar Verme	Seçtiği etkinlikler engel türüne uygun değildir.	Seçtiği etkinlikler engel türü açısından yeterli	Engel türüne uygun etkinlikleri seçer.		

		değildir.			
Uygulama	Broşür hazırlamadı veya uygun şekilde hazırlamadı.	Hazırladığı broşür yetersiz.	Broşür uygun olarak hazırlandı.		
Raporlaştırma	Görev çok basit ve genel raporlaştırıldı.	Raporda kısmen detaylara yer verildi.	Raporda bilginin somutlaştırılması ve örnekler amaca uygun olarak hazırlandı.		

Açık Uçlu Sorular:

1. Bu çalışmanın;
 - a. Güçlü yönleri nelerdir?
 - b. Zayıf yönleri nelerdir?
2. Seçtiğiniz etkinliği uygularken hangi noktalara dikkat ettiniz? Neden? Açıklayınız.
3. Etkinliğinizin sonucunu rapor haline getirirken karşılaştığınız güçlükler nelerdir? Bu güçlükleri nasıl çözdünüz? Yazınız.

4. Bu çalışmayı bir daha yapsanız nasıl bir yol izlersiniz?

Geri Bildirim:

Yaptığımız değerlendirme sonunda cevaplarınızı gözden geçiriniz. Hangi sorularda zorluk yaşıyorsanız ya da kendinizi yeterli görmüyorsanız o sorularla ilgili öğrenme faaliyetini tekrar gözden geçiriniz.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Gözün en dışında bulunan diğer adı göz akı olan kısmına ne denir?
A) Skelera
B) Kornea
C) İris
D) Maküla
2. Kişinin uzaktaki nesnelere iyi görüp, yakınındaki nesnelere net görememesi hastalığına ne ad verilir?
A) Miyop
B) Hipermetrop
C) Astigmat
D) Albinizm
3. Braille daktilosunda kaç tane tuş bulunur.
A) 8
B) 29
C) 22
D) 6
4. Aşağıdakilerden hangisi görme engelliler için hareketi tayin etmede kullanılan

yardımcı araç değildir?

- A) Beyaz baston
- B) Gören rehber
- C) Büyüteç
- D) Rehber köpek

5. Görme yetersizliği olan bireyler önemli oranda bilgiyi hangi yol ile öğrenir?
- A) Dinleme
 - B) Koklama
 - C) Tat alma
 - D) Okuma – yazma

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

6. Görme keskinliğini ölçen karta denir.
7. Tedavi edilmediğinde göz kapaklarının içeri doğru kıvrıldığı, kirpiklerin batarak yaralar açtığı, bulaşıcı ve körlüğe neden olan hastalık, hastalığıdır.
8. Gözün en içteki bölümüne denir.
9. Görme engelinin önlenmesinde okullarda düzenli aralıklarla yapılması önemlidir.
10. matematik işlemlerindeki daha karmaşık işlemlerde kullanılan araçtır.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

11. () Görme bozukluğu olan çocukların zekası gören yaşlılarından önemli bir farklılık göstermemektedir.
12. () Annenin gebeliği sırasında rubella, frengi hastalığına yakalanması bebekte görme engeline sebep olabilir.
13. () Erken doğan bebeklere kuvözde fazla oksijen verilmesi sonucu maküler dejenerasyon oluşur.
14. () Küp kasa – küp taş matematik öğretiminin ilk aşamasında kullanılır.
15. () Görme engelli çocuklar gören yaşlılarından tamamen farklı bir gelişim gösterirler.

-
16. () Görmeyenler yol üzerinde, bulunan ip uclarını çok iyi değerlendirirler.
17. () Görme engelliler için etkinlik planlanırken gelişim özellikleri yerine yaşları dikkate alınmalıdır.

DEğERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ – 1 CEVAP ANAHTARI

Çoktan Seçmeli	
1	C
2	A
3	C
4	C
5	D
6	Y
7	D
8	D
9	Y
10	D

ÖĞRENME FAALİYETİ – 2 CEVAP ANAHTARI

Çoktan Seçmeli	
1	B
2	A
3	D
4	B
5	A
6	D
7	D
8	Y
9	D
10	Y

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

Çoktan Seçmeli	
1	A
2	B
3	D
4	C
5	A
6	Snellen Kartı
7	Trahom
8	Retina
9	Göz taramalarının
10	Taylor kasa
11	D
12	D
13	Y
14	D
15	Y
16	D
17	Y

KAYNAKÇA

- ALBAYRAK T. Otman, S.D., DEMİRTÜRK F., “**Görme Engelli Çocuklarda Postural Bozuklukların Karşılaştırılması**” *Ufkun Ötesi Dergisi*, 1 (1); 7-20, 2001.
- ARAL Neriman, Figen Gürsoy, **Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş**, Morpa Kültür Yayıncılık Ltd., İstanbul, 2007.
- ATAMAN Ayşegül, **Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş, 2. Baskı**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2005.
- DÖNMEZ BAYKOÇ Necate, Atilla SÜMER, Bahar UYAROĞLU, “Görme Engelli Çocuklar ve Eğitimi” **Özel Eğitim**, (editör, Necate Baykoç DÖNMEZ), Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2010.
- ENÇ Mitat, Doğan ÇAĞLAR, Yahya ÖZSOY, **Özel Eğitime Giriş**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:95, Sevinç Matbaası, Ankara, 1981.
- ERSOY Özlem. Neslihan AVCI, **Özel Eğitim**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, 2001.
- GÜLEROĞLU Süleyman, Atilla SUMER, **Dünyada ve Türkiye’de Körlerin Eğitimi**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1982.
- GÜRSEL Oğuz. “Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler” (Ed. İ.H.DİLAN) **Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim**, Pegem Akademi, Ankara, 2008.
- HORTON K. And, Fuller R., **I am not blind, Ijust do not see clearly suggestions to hellp low vision people function beter**, Thailand, 1992.
- MEB Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, **Metge Projesi, Görme Engelliler**, Ankara, 2000.
- ÖZYÜREK Mehmet, Ocak A., **Görme Güçlüğünden Etkilenmiş Çocukların Okul Öncesi Eğitimi İçin Öğretmen Rehberi**, Ankara UNICEF, 1996.
- ÖZYÜREK Mehmet, Ocak A., **Görme Güçlüğünden Etkilenmiş Çocuğu Olan Aileler İçin Eğitim Rehberi**, Ankara, UNICEF, 1996.
- World Health Organization (WHO), **Priority Eye Diseases**, Erişim: 2009.

- **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Mayıs, 2003, Yıl 4, Sayı:39
- www.devon.gov.uk
- <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar>
- <http://mail.baskent.edu.tr/~20293882/proje/Ozel-egitimde-drama.doc>

